

DET KONGELIGE
BARNE- OG FAMILIEDEPARTEMENT

Ot.prp. nr. 52

(1999-2000)

Om lov om endringer i lov 28. februar
1997 nr. 19 om folketrygd (selvstendig
opptjeningsrett til fødsels- og
adopsjonspenger for fedre mv.)

*Tilråding fra Barne- og familiedepartementet av 26. mai 2000,
godkjent i statsråd samme dag.*

1 Innledning

Barne- og familiedepartementet legger i denne proposisjonen frem forslag til endringer i lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd, kapittel 14. Endringen gjelder fedres opptjeningsrett til fødsels- og adopsjonspenger. Det fremmes forslag om at fedre skal få fødsels- eller adopsjonspenger basert på egen opptjening i situasjoner der mor etter fødselen eller omsorgsovertakelsen ved adopsjon går ut i arbeid, tar utdanning på heltid eller tar utdanning i kombinasjon med arbeid, som i sum gir heltid. Det samme skal gjelde dersom mor på grunn av sykdom eller skade er helt avhengig av hjelp til å ta seg av barnet. Det skal med andre ord foreligge et reelt omsorgsbehov etter fødselen eller omsorgsovertakelsen ved adopsjon. Det fremmes videre forslag om at avtjening av verneplikt skal gi opptjeningsrett til fødsels- og adopsjonspenger. Forslaget innebærer også en harmonisering av regelverket for rett til fødselspenger og adopsjonspenger og omfatter endringer i folketrygdloven §§ 14-4, 14-5, 14-6, 14-7, 14-8, 14-9, 14-10, 14-12, 14-14, 14-16, 14-17, 14-18, 14-19 og 14-20.

Forslaget ble presentert i St prp nr 1 (1999-2000) Folketrygden. Det fremgår av Budsjett-innst. S. nr. 2 (1999-2000) Innstilling fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen om bevilgninger på statsbudsjettet for 2000 vedkommende rammeområde 2 Barne- og familiedepartementet, at et flertall støtter regjeringens forslag om å gi fedre rett til fødsels- og adopsjonspenger basert på egen opptjening når mor etter fødselen går ut i arbeid eller utdanning.

1.1 Bakgrunnen for forslaget

Det har de senere årene vært fokusert stadig mer på fedres rolle i omsorgen for barn, og det har vært sterke politiske oppfordringer rettet mot fedre for at de skal ta i bruk sine rettigheter. Imidlertid faller årlig rundt 13 000 fedre utenfor fødselspengeordningen fordi kvinnen mangler opptjening.

Allerede i 1983 tok Likestillingsombud Eva Kolstad opp spørsmålet om fedres rett til lønnet omsorgspermisjon. Det fremgår av brev datert 2. februar 1983 til Sosialdepartementet:

«Likestillingsombudet har mottatt en rekke henvendelser hvor det klages på at fedres rett til lønnet omsorgspermisjon etter folketrygdlovens § 3-21 nr. 3 er avhengig av at moren har vært i arbeid 6 av de siste 10 månedene før fødselen ....

Så lenge fedre ikke opparbeider selvstendig rett til lønnet omsorgspermisjon, kan de økonomiske forholdene føre til at foreldre ikke har reell valgmulighet med hensyn til hvem som skal ha omsorgspermisjon (permisjon utover de 6 første ukene).

Dette oppleves som diskriminerende av både kvinner og menn. Menn opplever enda et stengsel i likestillingsprosessen, og for kvinner betyr det en sementering av det tradisjonelle kjønnsrollemønsteret.

Kvinnelige studenter risikerer å måtte avbryte en pågående utdanning og eventuelt utsette eksamener. Andre kvinner «hindres» i å gå tilbake til arbeidslivet i den perioden fødselspermisjonen varer.

Den tradisjonelle arbeidsdelingen fortsetter, eller gjenopptas. Foreldrene blir tildelt roller på grunn av kjønn, og som klagene hos Like-

stillingsombudet viser, ofte på tvers av individuelle ønsker. Både kvinner og menn rammes ...».

I et felles brev fra Likestillingsombudet og Barneombudet til Barne- og familiedepartementet datert 3. oktober 1990, fremgår det blant annet:

«Folketrygdens lønnskompensasjon er i Norge ikke knyttet til farens eget lønnsarbeid, men er en funksjon av morens. Vilkåret er som kjent at hun har vært i lønnet arbeid i 6 av de siste 10 månedene før fødselen. Har hun ikke det, hjelper det ikke at faren oppfyller vilkåret for sin del. Dessuten innebærer ordningen at dersom hun har jobbet deltid i denne perioden, får faren lønnskompensasjon beregnet etter hennes stillingsbrøk, selv om han for sin del har arbeidet full tid.

At fedres rett til lønnet omsorgspermisjon gjøres betinget av morens opptjening fører til at en rekke fedre som er motivert for å ta seg av sitt nyfødte barn ikke har økonomisk mulighet til det. ... .

Dagens regelverk bidrar derfor til at det tradisjonelle kjønnsrollemønsteret opprettholdes ved at faren har svært reduserte muligheter til å delta i omsorgsarbeidet. Dette er svært uheldig ut fra et likestillingshensyn og også sett i forhold til barnet. Kvinner risikerer på grunn av dette regelverket å «tape terreng» i arbeidsmarkedet. Resultatet kan bli at barnet blir avskåret fra omsorg fra noen av foreldrene, samtidig som vi vet at nær foreldrekontakt er uhyre viktig i spebarnsperioden. ....»

St. meld. nr. 70 (1991-92) (Likestillingsmeldingen) varslet en bred vurdering av regelverket for fedres rett til fødselspenger.

1.2 NOU 1995: 27 Pappa kom hjem

Det såkalte «Fedreutvalget» ble oppnevnt av Barne- og familiedepartementet 16. november 1994 og fikk følgende sammensetning:

- Professor Jan Grund, BI Handelshøyskolen i Oslo, leder
- Forhandlingskonsulent Johs. Aspehaug, Akademikernes Fellesorganisasjon
- Økonom Stein Gunnes, Landsorganisasjonen i Norge
- Koordinator Christian Hellevang, Norsk Studentunion
- Førstekonsulent Ragnhild Nordaas, Kommunal- og arbeidsdepartementet
- Medlem av lønns- og personalutvalget Randi Reese, Kommunenes Sentralforbund
- Advokat Ellen Risøe, Næringslivets Hovedorganisasjon
- Likestillingsombud Anne Lise Ryel, Likestillingsombudet
- Rådgiver Annette Selmer, Administrasjonsdepartementet
- Avdelingsdirektør Petter Skarheim, Finansdepartementet
- Avdelingsleder Bjørn Tore Stølen, Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund
- Kontorsjef Sverre Ulsberg, Rikstrykdeverket

Sekretær for utvalget var rådgiver Hanne Koll Larssen, Barne- og familiedepartementet. Rådgiver Kirsten Gjerdal Eknes, Barne- og familiedepartementet deltok i møtene og bistod utvalget i arbeidet.

Utvalget ble gitt følgende mandat:

«Utvalget skal foreta en gjennomgang av folketrygdlovens bestemmelser om fødselspenger med utgangspunkt i ønsket om at foreldre i

størst mulig grad skal likestilles i forhold til omsorgen for barn. Utvalget skal vurdere hvordan dagens regelverk slår ut for ulike grupper familier og fremme forslag til endringer i regelverket med sikte på å styrke likestillingen mellom mor og far. Utvalget skal også vurdere dagens regelverk i forhold til EØS/EU-direktiver på området. Innføring av hel eller delvis opptjeningsrett for fedre skal vurderes. Som ledd i vurderingen kan det være grunn til å se på vilkårene for morens rett til fødselspenger. Både prinsipielle spørsmål og praktiske løsninger må vurderes. Det forutsettes at utvalget utreder økonomiske og administrative konsekvenser av forslagene. Forslagene må i utgangspunktet utredes innenfor eksisterende budsjettammer.»

1.2.1 Sammendrag av Fedreutvalgets utredning

Utvalgets utredning NOU 1995: 27 Pappa kom hjem, ble avgitt 27. november 1995.

Utvalget presenterte flere alternative løsninger for innføring av hel eller delvis selvstendig opptjeningsrett til fødselspenger for fedre.

På bakgrunn av prinsippet om at fedres selvstendige opptjeningsrett bør knyttes opp mot et reelt omsorgsbehov, anbefalte et samlet utvalg at far skal kunne opptjene rett til fødselspenger i kraft av sin egen yrkesaktivitet forutsatt at mor etter fødselen går ut i arbeid. Det skal ikke lenger stilles krav om at mor må ha opptjent rett til fødselspenger gjennom forutgående yrkesaktivitet.

Dersom mor går ut i deltidsjobb, vil far etter utvalgets forslag i prinsippet være berettiget reduserte fødselspenger. Mor skal imidlertid likevel anses å være i full stilling dersom hennes formelle stillingsandel utgjør 75 prosent eller mer av stillingens ordinære arbeidstid. Dette innebærer at utvalget aksepterte en liten grad av dobbeltomsorg. Begrunnelsen for dette var at deltidsarbeid er utbredt blant norske kvinner og at forslaget ellers ville få begrenset effekt i praksis.

Utvalget presiserte at fars selvstendige opptjeningsrett etter forslaget fortsatt vil være avhengig av mors tilpasninger. Dersom mor ikke ønsker eller har mulighet til å gå ut i arbeid, vil far ikke ha uttaksrett til fødselspenger. Dette følger av prinsippet om at det i utgangspunktet ikke skal kompenseres for dobbeltomsorg.

Seks av utvalgsmedlemmene anbefalte at far skal få selvstendig opptjeningsrett til fødselspenger i situasjoner der mor etter fødselen påbegynner, herunder gjenopptar utdanning på heltid.

Fem utvalgsmedlemmer anbefalte at far skal kunne opptjene rett til fødselspenger i kraft av sin egen yrkesaktivitet i de tilfeller der mor etter fødselen gjenopptar utdanning på heltid. På grunn av kontrollhensynet ville disse medlemmene ikke fullt ut likestille det å gå ut i arbeid etter fødselen med å gå ut i utdanning på heltid. For at far skal få selvstendig opptjeningsrett til fødselspenger i tilfeller der mor etter fødselen går ut i utdanning på heltid, mente disse medlemmene at mor må ha vært registrert under utdanning de siste ti månedene før fødselen.

Medlemmet fra Finansdepartementet anbefalte ikke at studier blir godtatt på linje med arbeid. Begrunnelsen var faren for misbruk, som følge av manglende kontrollmuligheter.

1.2.2 Høringen

Barne- og familiedepartementet sendte 8. desember 1995 NOU 1995: 27 Pappa kom hjem på høring til følgende institusjoner og organisasjoner:

- Departementene
- Landsorganisasjonen i Norge
- Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund
- Norsk Kommuneforbund
- Akademikernes Fellesorganisasjon
- Helsetjenestens Administrasjonsforbund
- Lensmannsetatenes Landslag
- Norges arbeidslederforbund
- Norsk Journalistlag
- Norsk lærerlag
- Norsk Politiforbund
- Norsk Skuespillerforbund
- Oljearbeidernes Fellessammenslutning
- Næringslivets Hovedorganisasjon
- Arbeiderpressens Tarifforening
- Arbeidsgiverforening for Private virksomheter i Offentlig sektor (APO)
- NAVO - Norges Arbeidsgiverforening for virksomheter med offentlig tilknytning
- Bankenes Arbeidsgiverforening
- De Norske Teatres Forening
- Forbundet for Overnattings- og Servicenæringen
- Forsikringsselskapenes Arbeidsgiverforening
- Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon
- Landsforeningen for bygg og anlegg
- Landbrukets Arbeidsgiverforening
- Skogbrukets Arbeidsgiverforening
- Arbeidsgiverforeningen for Skip og Offshorefartøyer
- Norske Transportbedrifters Landsforening
- Norske Avisers Landsforening
- Den norske bankforening
- Norges bondelag
- Norsk bonde- og småbrukarlag
- Transportbrukernes Fellesorganisasjon
- Norges Kolonial- og Landhandlerforbund
- Kommunenes Sentralforbund
- Norsk Studentunion
- Høgskolestudentenes Landsforbund (HSL)
- Landslaget for Norges Lærerstudenter (LNL)
- Landslaget for Norges Sykepleierstudenter (LNS)
- Norsk Elevsamskipnad for Teknisk Studerende (NETS)
- Norges Husmorforbund
- Kvinnefronten
- Norsk Kvinnesaksforening
- Norsk Kvinneforbund
- Senter for kvinneforskning, Universitetet i Oslo
- Senter for kvinneforskning, Universitetet i Trondheim
- Juridisk rådgivning for kvinner (JURK)
- Nettverk for mannsforskning
- Likestillingsombudet

Om lov om endringer i lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (selvstendig opptjeningsrett til fødsels- og adopsjonspenger for fedre mv.)

- Likestillingsrådet
- Barneombudet
- Direktoratet for arbeidstilsynet
- Rikstrygdeverket
- Statens lånekasse for utdanning

Av de totalt 66 høringsinstansene var det 36 som avga uttalelse. I tillegg til de instansene som fremgår av høringslisten, har også Arbeidsdirektoratet avgitt uttalelse.

Høringsinstansenes syn er gjengitt under de enkelte punktene.

2 Gjeldende regelverk

2.1 Fars rett til fødselspenger

Fedre har etter gjeldende regelverk en *avledet rettil* fødselspenger. Dette innebærer at både mor og far må ha opptjent rett til fødselspenger gjennom yrkesaktivitet, jf ftrl § 14-4 fjerde ledd. En yrkesaktiv far vil dermed ikke ha rett til fødselspenger i situasjoner der mor før fødselen har vært student eller hjemmearbeidende.

En mor som oppfyller kravene til opptjening, mottar derimot fødselspenger uavhengig av hva far foretar seg før og etter fødselen. I praksis er det dermed åpnet for dobbeltomsorg i situasjoner der mor får fulle fødselspengerrettigheter selv om far eksempelvis er hjemmearbeidende, arbeidsledig eller tar ulønnet permisjon.

Den totale stønadsperioden ved fødsel er enten 42 uker med full dagsats eller 52 uker med 80 prosent av full dagsats. Det følger av ftrl § 14-8 første ledd at stønadsperioden regnes tidligst fra 12 uker før fødselen og senest fra tre uker før fødselen. Stønadsperioden etter fødsel utgjør maksimalt 39 uker med full dagsats eller 49 uker med redusert dagsats. Etter ftrl § 14-8 andre ledd skal moren ha fødselspenger de første seks ukene etter fødselen. Stønadsperioden til far kan etter dette maksimalt utgjøre 43 uker med 80 prosent av full dagsats eller 33 uker med full dagsats.

Det følger av ftrl § 14-10 at fire uker av stønadsperioden er forbeholdt far (fedrekvoten). Det gjelder egne regler for fars uttak i denne perioden. Ordningen er nærmere omtalt under punkt 7.

I situasjoner der både mor og far har opptjent rett, får far utbetalt fødselspenger tilsvarende sin egen inntekt, jf ftrl § 14-5 første ledd. Dersom mor har arbeidet deltid før fødselen, vil imidlertid fødselspengeutbetalingen til far reduseres tilsvarende reduksjonen i mors arbeidstid. Dette følger av ftrl § 14-9 fjerde ledd. Bakgrunnen for denne bestemmelsen har vært å forhindre dobbeltomsorg. Det er lagt til grunn at en mor som har arbeidet deltid før fødselen, normalt vil gjenoppta samme stillingsprosent etter fødselen og at det dermed ikke vil foreligge et fullt omsorgsbehov når far overtar permisjonen.

Gjeldende regelverk slår uheldig ut i situasjoner der en mor som ikke har opptjent rett til fødselspenger, etter fødselen ønsker å gå ut i arbeid eller påbegynne/gjenoppta utdanning på heltid. I disse situasjonene foreligger det et omsorgsbehov, men en yrkesaktiv far vil ikke ha krav på fødselspenger. Regelverket slår også uheldig ut dersom en mor som har opptjent rett til fødselspenger i en deltidsstilling, ønsker å gå ut i full jobb etter fødselen. I denne situasjonen foreligger det et fullt omsorgsbehov, men en fulltidsarbeidende far vil bare motta reduserte fødselspenger dersom han velger å være hjemme med barnet.

2.2 Fars rett til adopsjonspenger

Stønadsperioden ved adopsjon av barn under 15 år er enten 49 uker med 80 prosent av full dagsats eller 39 uker med full dagsats, jf ftrl § 14-16 første ledd.

Med virkning fra 1. januar 1999 skjedde det en harmonisering av reglene for rett til fødselspenger og adopsjonspenger, se Ot prp nr 62 (1997-98). Harmoniseringen gikk først og fremst ut på at adoptivmoren kunne få rett til fødselspenger uten hensyn til om adoptivfaren hadde opptjent rett. Bestemmelsen var tidligere utformet slik at begge adoptivforeldrene måtte ha vært yrkesaktive i seks av de siste ti månedene før omsorgsovertakelsen for at retten til adopsjonspenger skulle bli utløst. Dersom bare adoptivmoren hadde vært yrkesaktiv, fikk ingen av adoptivforeldrene rett til adopsjonspenger. Dette medførte at par der den ene av foreldrene var ute av arbeidslivet for eksempel fordi vedkommende var ufør eller under attføring, falt utenfor ordningen. Endringen innebar at adoptivfaren fikk en avledet rett til adopsjonspenger, tilsvarende det biologiske fedre har i forhold til fødselspenger. Det følger av ftrl § 14-14 fjerde ledd at for at adoptivfaren skal ha rett til adopsjonspenger, må både adoptivmoren og han selv oppfylle kravet om forutgående yrkesaktivitet med pensjonsgivende inntekt.

Når det gjelder adopsjon, er det etter gjeldende regelverk ingen bestemmelse om at adopsjonspengene til adoptivfaren blir redusert dersom adoptivmorens rett til adopsjonspenger er opptjent ved deltidsarbeid.

3 Fars rett til fødsels- og adopsjonspenger når mor går ut i arbeid etter fødselen

3.1 Utvalgets forslag

Fedreutvalget konkluderte i NOU 1995: 27 «Pappa kom hjem», med at det ikke lenger skal være avgjørende hva mor foretok seg *førfødselen*. Det er situasjonen *etterfødselen* som skal være utslagsgivende for fars rett.

Utvalget anbefalte at fars rett til fødselspenger må være basert på et reelt omsorgsbehov etter fødselen. En far skal kunne opptjene fødselspenger i kraft av sin egen yrkesaktivitet dersom mor etter fødselen går ut i arbeid.

Når mor arbeider deltid etter fødselen, mente utvalget at far i prinsippet bare skal ha rett til reduserte fødselspenger. Utvalget foreslo imidlertid at fars fødselspenger ikke skal reduseres dersom mors arbeidstid utgjør minst 75 prosent av stillingens ordinære arbeidstid. Forslaget åpner for en viss grad av dobbeltomsorg. Utvalget begrunnet dette med at deltidsarbeid er utbredt blant norske kvinner og at de foreslåtte endringer ville få liten virkning dersom man ikke aksepterer en viss grad av dobbeltomsorg.

3.2 Høringsinstansenes syn

Så godt som alle høringsinstansene støtter forslaget om at far skal få rett til fødselspenger basert på egen opptjening når mor går ut i arbeid etter fødselen. De fleste høringsinstansene er enige med utvalget i at retten til fødselspenger må knyttes opp mot et reelt omsorgsbehov.

Flertallet av høringsinstansene er på denne bakgrunn i mot at det i for stor grad skal åpnes for dobbeltomsorg. De støtter forslaget om at fars fødselspenger skal reduseres når mor går ut i en deltidsstilling, men at far skal få utbetalt fulle fødselspenger når mor etter fødselen arbeider minst 75 prosent av full stilling.

Sosial- og helsedepartementet uttaler:

«Sosial- og helsedepartementet er enig med utvalget i at det bør være en forutsetning for fars uttak av fødselspenger at det foreligger et omsorgsbehov etter fødselen. Det er m.a.o. ikke en offentlig oppgave å gjøre det økonomisk mulig for begge foreldrene å være hjemme med barnet samtidig.»

Det fremgår videre:

«Det bør tas hensyn til den faktiske situasjonen i arbeidslivet, som innebærer at mange kvinner er deltidsarbeidende. Det synes derfor som en god ide å tillate delvis dobbeltomsorg, for å sikre at regelendringen får virkning i samsvar med hensikten. Dette vil forhåpentligvis motivere fedre til å ta sin del av ansvaret, og for en stor del fjerne argumentet om at morens stillingsandel gjør det økonomisk ugunstig for faren å ta permisjon (NOU 95:27 s. 59).

Fars selvstendige rett er avhengig av at moren er villig og har muligheten til å gå ut i arbeid. I et farsperspektiv kan dette virke urimelig, men forslaget er utvilsomt et stort skritt i riktig retning.»

Justisdepartementet uttaler:

«Vi er samtidig enige i at det bør være en forutsetning for fars uttak av fødselspenger at det foreligger et omsorgsbehov etter fødselen i den forstand at faren er alene om omsorgen på dagtid.»

Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon uttaler:

«HSH vil videre peke på at en selvstendig opptjeningsrett for faren vil føre til at flere fedre tar ut permisjon. Dette vil kunne føre til merutgifter for de arbeidsgiverne som i henhold til avtale dekker lønnsutgifter utover det trygden refunderer. I forhold til disse arbeidsgiverne er det et poeng at det kun er det reelle omsorgsbehovet som blir dekket.»

Rikstrygdeverket påpeker at grensen på 75 prosent vil komplisere regelverket og føre til vanskelige avgrensningsspørsmål. Det fremgår:

«For trygdekontoret kan det være vanskelig å formidle til publikum den satte grensen til 75 prosent. Det vil kunne være stønadssituasjoner hvor det er vanskelig å fastsette stillingsandelen til noen bestemt presentsats. Det vil gjelde i tilfeller hvor kvinnen er selvstendig næringsdrivende, har kombinerte arbeidsforhold (f. eks. selvstendig næringsdrivende og arbeidstaker, eller oppdragstaker), har flere deltidsstillinger som arbeidstaker. Praktisering rundt fastsettelse av mors stillingsgrad etter fødsel er for såvidt ikke nytt, idet fars rett etter gjeldende rett er knyttet til i hvor stor grad mor gjenopptar arbeid i forhold til stilling før fødsel. Har mor f. eks. arbeidet i heltid før fødsel og etter fødsel vil gjenoppta arbeidet, men i en redusert stilling, vil dette få konsekvenser for fars fødselspengeuttak.»

LO foreslår i sin høringsuttalelse at grensen bør settes til 50 prosent av full stilling, slik at flere av de deltidsarbeidende kvinnene omfattes. Det fremgår:

«Vanskeligere er spørsmålet om begrensninger i fars selvstendige opptjeningsrett: skal det foreligge et omsorgsbehov eller skal vi åpne for dobbelt omsorg og i hvilken grad? LO støtter utvalgets egen uttalelse om at fars rett til fødselspenger i prinsippet burde være uavhengig av mors situasjon *før* fødselen. Likeledes mener LO denne retten i prinsippet burde være uavhengig av mors situasjon *etter* fødselen. Dette begrunnet i den viktigheten kontakt mellom barn og voksne har for barns psykologiske utvikling og for utvikling og stabilisering av den voksnes personlighet. Samspillet mellom far - barn har således en egenverdi og viktighet langt utover det mer praktiske omsorgsbehovet som eventuelt måtte foreligge.

Erkjennelsen av denne dimensjonen medfører at LO mener at utvalgets forslag om at en stillingsandel på 75 % og oppover anses som heltidsarbeid og gir fulle rettigheter, ikke går langt nok. Svært mange deltidsarbeidende kvinner arbeider mindre enn 75 %, og mange fedre vil derfor fortsatt få begrensede valgmuligheter. LO mener at når mor arbeider 50 % eller mer, bør far få fulle fødselspengerrettigheter.

Erkjennelsen medfører videre at LO antyder en videreutvikling av fedres rett til fødselspenger, med full selvstendighet som mål. Ordningen bør derfor evalueres og utredes på bakgrunn av de samfunnsmes-

sige endringsprosesser vi nå er inne i og som påvirker både mødres yrkesaktivitet og fedres innsats i hjem- og omsorgsarbeid.»

Flere av høringsinstansene (Likestillingsombudet, Likestillingsrådet, Kvinnefronten, Direktoratet for arbeidstilsynet, Norges husmorforbund), mener at mor og far fullt ut bør likestilles i forhold til retten til fødselspenger. Dette innebærer at en yrkesaktiv far skal ha rett til fødselspenger uavhengig av mors disposisjoner før og etter fødselen.

Likestillingsombudet påpeker at hennes standpunkt som medlem av Fedreutvalget var influert av at forslagene etter mandatet i utgangspunktet skulle utredes innenfor eksisterende budsjettammer. Prinsipielt sett mener imidlertid Likestillingsombudet at det beste alternativet vil være at samtlige yrkesaktive fedre kan ta ut fødselspenger forutsatt egen opptjent rett etter folketrygden. Dette alternativet vil etter ombudets mening innebære likestilling av foreldrene i forhold til omsorgen for barn, og vil gi et kjønnsnøytralt regelverk.

Kvinnefronten uttaler:

«Når det gjelder de alternative løsningene for fedres opptjeningsrett, mener Kvinnefronten at det ikke er grunn til å behandle kvinner og menn forskjellig. Det er inkonsekvent og bryter med det prinsipielle utgangspunktet, å legge vekt på morens situasjon før og etter fødselen når det gjelder mannens rettigheter, mens man ikke stiller tilsvarende spørsmål om farens situasjon når det gjelder morens rettigheter. Dette blir direkte diskriminerende. Her må det gjelde like regler for mor og far.»

Likestillingsrådet uttaler:

«Likestillingsrådet ønsker at menn og kvinner skal ha like rettigheter når det gjelder opptjeningsrett til fødselspenger. Likestillingsrådet ser dette som et viktig virkemiddel for å fremme likestilling også på andre livsområder. Kvinners hovedansvar for husarbeid og omsorg har vist seg vanskelig å kombinere med full deltakelse i arbeidslivet. Et av de viktigste likestillingspolitiske virkemidlene har derfor vært å trekke menn inn i dette arbeidet. Skal et slikt mål nåes er det derfor avgjørende at det ikke ligger økonomiske hindringer i veien. Det vil også gi en svært dårlig likestillingspolitisk signaleffekt om menns rett til fødselspenger fremdeles skal være avhengig av kvinnens yrkesdeltagelse. Mange menn vil nok føle at en slik ordning opprettholder farsrollen som en reserve eller hjelper og ikke som en fullverdig omsorgsperson.»

3.3 Departementets vurdering

Forslaget om at far skal få fødselspenger basert på egen opptjening når mor etter fødselen går ut i arbeid, vil omfatte en del av de fedre som i dag faller utenfor regelverket, samtidig som det innebærer at fars rett knyttes opp mot et reelt omsorgsbehov. Fars rett vil imidlertid fortsatt være avhengig av mors tilpasninger etter fødselen. Dersom mor ikke ønsker eller ikke har mulighet til å gå ut i arbeid eller utdanning, vil far ikke ha uttaksrett til fødselspenger og dersom mor etter fødselen arbeider deltid, vil far i prinsippet få reduserte fødselspenger.

Departementet støtter Fedreutvalgets forslag om at det må aksepteres en viss grad av dobbeltomsorg, men for å motvirke en for stor grad av dobbeltomsorg, må fødselspengene til far reduseres i de tilfeller der mor arbeider kort deltid. I forhold til kvinner som arbeider lang deltid, kan det imidlertid være vanskelig å fastsette hvor grensen bør gå.

Det fremgår av Arbeidsmarkedsstatistikken 1998 at 54,8 prosent av kvinnene arbeidet heltid, 20,6 prosent av kvinnene arbeidet kort deltid (1-19 timer per uke) og 24,6 prosent arbeidet lang deltid (20-36 timer per uke).

Statistikk for 1997 inndelt etter kvinnens alder, viser at 65 prosent av kvinnene i aldersgruppen 25-29 år arbeidet heltid, 16 prosent arbeidet kort deltid, mens 18 prosent arbeidet lang deltid. I aldersgruppen 30-39 år arbeidet 56 prosent heltid, 17 prosent arbeidet kort deltid, mens 27 prosent arbeidet lang deltid.

Med utgangspunkt i at full arbeidstid regnes som 37 timer per uke, vil 50 prosent stilling tilsvare 18,5 timer, 60 prosent stilling vil tilsvare ca 22 timer, 66 prosent stilling vil tilsvare 24,4 timer, 75 prosent stilling vil tilsvare 27,75 timer og 80 prosent stilling vil tilsvare 29,6 timer.

Dette illustrerer at om man setter grensen til 80 prosent stilling istedenfor 75 prosent stilling, vil skillet gå mellom kvinner som har en differanse i ukentlig arbeidstid på under 2 timer. Setter man grensen til 75 prosent istedenfor 66 prosent, vil skillet gå mellom kvinner som har en differanse i ukentlig arbeidstid på litt over 3 timer. Eksemplene viser at det i praksis lett vil kunne slå urimelig ut å oppstille en fast prosentgrense.

Departementet har kommet til at grensen bør settes til 75 prosent av stillingens ordinære arbeidstid i tråd med Fedreutvalgets forslag. Forslaget innebærer at far i prinsippet bare er berettiget reduserte fødselspenger dersom mor etter fødselen går ut i en deltidsstilling som tilsvarende mindre enn 75 prosent av full arbeidstid. Når mor arbeider minst 75 prosent stilling, får imidlertid far fødselspenger basert på egen stillingsbrøk. Dette vil åpne for en viss grad av dobbeltomsorg, som må kunne aksepteres på bakgrunn av at deltidsarbeid er utbredt blant norske kvinner og at det i enkelte bransjer kan være vanskelig å få full stilling. Departementet mener i likhet med Fedreutvalget at morens formelle stillingsandel må legges til grunn. Dersom man skulle ta utgangspunkt i den reelle stillingsandelen, ville man åpne for vanskelige avgrensningsspørsmål i ettertid.

Mor vil ha plikt til å opplyse om endringer i arbeidsforholdet, for eksempel ved skifte av arbeidstidsprosent. Det fremgår av kravskjemaet for fødsels- og adopsjonspenger at man har plikt til å gi riktige opplysninger

Forslaget innebærer at ordlyden i ftrl § 14-9 må endres. Bestemmelsen om at fars fødselspenger blir redusert tilsvarende reduksjonen i mors arbeidstid før fødselen, må endres til å gjelde mors arbeidstid etter fødselen. I tillegg må det fremgå at far får fødselspenger beregnet i forhold til sin egen stillingsdel dersom mor etter fødselen arbeider minst 75 prosent av stillingens ordinære arbeidstid.

Med sikte på en harmonisering av bestemmelsene for fødsels- og adopsjonspenger, foreslås det en tilsvarende bestemmelse når det gjelder adopsjon.

4 Fars rett til fødsels- og adopsjonspenger når mor tar utdanning på heltid

4.1 Utvalgets forslag

Med unntak av ett medlem foreslo utvalget at far skal gis selvstendig opptjeningsrett til fødselspenger også når mor etter fødselen tar utdanning på heltid. Utvalget var delt i spørsmålet om hvorvidt det er tilstrekkelig at mor påbegynner en utdanning etter fødselen, eller om hun må gjenoppta en påbegynt utdanning. 6 av utvalgsmedlemmene mente at en yrkesaktiv far skal kunne opptjene rett til fødselspenger i kraft av sin egen yrkesaktivitet dersom mor etter fødselen påbegynner, herunder gjenopptar utdanning på heltid. Når 5 av utvalgets medlemmer mente at det bør stilles krav om at mor har vært registrert under utdanning i de siste 10 månedene før fødselen, skyldtes dette kontrollhensyn og faren for misbruk av ordningen.

4.2 Høringsinstansenes syn

Et flertall av høringsinstansene støtter anbefalingene om at en yrkesaktiv far skal få rett til fødselspenger i situasjoner der mor påbegynner utdanning etter fødselen. Disse instansene mener at fokuseringen på kontrollhensynet er overdrevet og at det er snakk om mistenkeliggjøring av kvinnen.

Norges Husmorforbund uttaler:

«Utvalget har delt seg i synet på om det skal kunne ytes fødselspenger til far dersom mor påbegynner utdanning etter å ha vært hjemme. Enkelte av utvalgets medlemmer uttrykker frykt for at det her åpnes for misbruksmuligheter for hjemmearbeidende kvinner som proforma kan melde seg som studenter for å utløse fødselspenger for far. Det å melde seg som student er i dag en møysommelig prosess som må planlegges i god tid etter gitte kriterier for opptak. Alle velferdsordninger har «hull» som gir rom for misbruk dersom man går inn for det. Å mistenke hjemmearbeidende kvinner for å ville utnytte et system som ikke gir annen gevinst enn at far og mor er hjemme samtidig, er et hån mot hjemmearbeidende kvinners integritet og moral.

Samtidig er det fra et kvinnesynspunkt viktig at det åpnes for modeller hvor hjemmearbeidende kvinner har mulighet til å begynne på en kanskje lenge planlagt/ønsket utdanning som kan ha blitt utsatt på grunn av omsorgsoppgaver. NH går inn for at kvinner i en slik situasjon må kunne overlate store deler av fødselspermisjonen til far. Dersom en ikke går inn for selvstendig opptjeningsrett for far i tilfeller som dette, vil det bryte med likestillingsprinsippet, og på et urimelig grunnlag vanskeliggjøre hjemmearbeidende kvinners muligheter til utdanning/etterutdanning.»

Justisdepartementet uttaler:

«Når det gjelder spørsmålet om hvor langt man bør strekke fars rett til fødselspenger når mor går ut i utdanning, støtter vi forslaget om at det skal være tilstrekkelig at mor påbegynner utdanning etter å ha vært

hjemme... . Faren for misbruk må uansett veies mot det man oppnår i form av at flere fedre får rett til fødselspenger, samtidig som flere mødre får mulighet til å påbegynne utdanning tidligere enn i dag.»

Sosialdepartementet uttaler:

«Etter Sosial- og helsedepartementets mening er det ikke ønskelig verken i et utdannings- eller likestillingsperspektiv at moren må utsette eller avbryte sine studier i større grad enn faren. Vi er enig i at loven i dag er et reelt hinder for kvinner som ønsker å tilegne seg samme kompetanse som menn (NOU 95:27 s. 66). Vi går derfor inn for at faren også i de tilfellene hvor moren påbegynner utdannelsen etter fødselen, skal få selvstendig opptjeningsrett til fødselspenger.

Det kan tenkes at det relativt sjelden vil foreligge et reelt behov for å gi faren selvstendig opptjeningsrett i disse tilfellene. Situasjonen vil være at moren før fødselen verken har vært i arbeid eller under utdanning, og det vil da normalt heller ikke være aktuelt å påbegynne en utdanning i løpet av barnets første leveår. Vi mener likevel at det er prinsipielt viktig å gi kvinner og menn like muligheter til å skaffe seg en utdanning, og at dette derfor ikke bør være noe tungtveiende argument.»

Det fremgår av høringsuttalelsen fra Juridisk rådgivning for kvinner:

«JURK er enig i flertallets forslag. Vi kan ikke se at det foreligger hensyn som tilsier et skille mellom de tilfeller der mor gjenopptar utdanning og de tilfellene der hun påbegynner utdanning. Omsorgsbehovet er det samme i begge tilfelle. JURK kan derfor ikke se at det bør skilles mellom de to situasjoner. Et skille vil føre til forskjellsbehandling mellom eldre og yngre studentmødre.

En selvstendig opptjeningsrett for mannen, gir et incitament for kvinnen til å påbegynne og fullføre utdanning.»

Norges Bondelag uttaler:

«Vi mener utdanning må likestilles med arbeid fullt ut, slik at også studier som oppstartes etter fødselen innbefattes. Utdanning er i seg selv en god investering for samfunnet. Vi tror at unge mennesker i etableringsfasen er en viktig ressurs som bør oppfordres til utdanning i tråd med samfunnets og den enkeltes økende behov på dette området ...».

Det fremgår av høringsuttalelsen fra Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund:

«Videre støtter YS flertallets forslag om å gi far rett til fødselspenger også når mor etter fødselen påbegynner eller gjenopptar utdanning på heltid. Vi kan ikke se at eventuelle vanskeligheter med å kontrollere den reelle deltakelsen i utdanning er en sterk nok innvending i denne sammenheng. Vi mener tvert i mot at retten til fødselspenger for far betinget av at mor starter utdanning kan bidra til å stimulere flere kvinner til å ta utdanning. Vi antar videre at det kan utformes tiltak som i tilstrekkelig grad ivaretar kontrollhensynet.»

Høgskolestudentenes Landsforbund (HSL) uttaler:

«Far har ofte ikke arbeidet så lenge i en bedrift når familieførøkelsen planlegges. Det er derfor lite sannsynlig at han vil velge å ta fødselspermisjon for å få et «sabbatsår», da det å få et fotfeste i bedriften vil veie tungt. Det er også i disse tilfellene som oftest familier med studielån og

etableringslån, og da fødselspengeordningen sjelden gir privatøkonomisk gevinst, er det enda mindre sannsynlig at foreldrene vil forsøke å misbruke systemet.

Den frykt de 5 utvalgsmedlemmene viser i forhold til mangel på kontroll med studerende kvinner, har etter HSLs mening ikke grobunn i virkeligheten.»

Andre høringsinstanser mener at fars selvstendige opptjeningsrett til fødsels- og adopsjonspenger bare bør utløses i situasjoner der mor gjenopptar en påbegynt utdanning etter fødselen.

Administrasjonsdepartementet uttaler:

«Når det gjelder retten til fødselspenger når mor er under utdanning, mener vi imidlertid at kontrollhensyn tilsier at mor bør ha vært under utdanning på heltid i minst 10 mndr før fødselen, for at far skal få opptjeningsrett, slik 5 av utvalgsmedlemmene går inn for.»

Næringslivets Hovedorganisasjon uttaler:

«NHO stiller seg positiv til at de kvinner som er under utdanning skal kunne gjenoppta sine studier, samtidig som far kan ta deler av permisjonen, forutsatt at han forøvrig oppfyller vilkårene. For denne gruppen vil kontrollhensynet, slik nevnte medlemmer har påpekt, være særlig viktig. Man har ikke her de normale kontrollfunksjoner ved fremmøte på arbeidsplassen. For enkelte studier vil det være tilstrekkelig å betale semesteravgift, og det er ikke pliktig fremmøte, eller krav til studieprogresjon ved avleggelse av eksamener. NHO er derfor enig i at det for denne gruppen må stilles krav til forutgående studier av en viss varighet - minst 1 år - for å unngå misbruk av regelverket. Som påpekt av utvalget vil dette fange inn hovedgruppen av de studentene som får barn. Det vil være de særegne tilfeller som faller utenfor, der mor ikke tidligere har vært student eller yrkesaktiv, men velger å påbegynne studier etter fødselen. ...» .

Også Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon mener at det må stilles krav om at mor må gjenoppta utdanning på heltid. Det fremgår av høringsuttalelsen:

«HSH går inn for dette forslaget på bakgrunn av ønsket om å begrense faren for misbruk. Kravet om at mor må ha vært registrert under utdanning de siste ti måneder før fødselen tilsluttes. Et slikt krav vil minske faren for misbruk som lett kan oppstå hvis kravet til utdanning for eksempel hadde vært seks måneder. I endel tilfeller ville vordende mødre da kunne ha meldt seg mer eller mindre tilfeldig til studier.

Det er viktig at det foreligger et reelt omsorgsbehov, og kravet om at mor må gjenoppta studier gjør også at faren for misbruk i form av dobbeltomsorg i noen grad minskes. Det vil være mer sannsynlig at mor faktisk vil være student når hun allerede har påbegynt studier, enn hvis hun kan melde seg til studier etter å ha blitt gravid.»

Flere av høringsinstansene har uttalt seg om kontrollmulighetene.

RTV påpeker i sin høringsuttalelse at selv om det må antas at gruppen av potensielle misbrukere er liten, kan dagens nivå på fødselspenger gjøre det fristende å spekulere i ordningen. Etter RTVs oppfatning har trygdeetatens muligheter til å føre kontroll utover det å innhente dokumentasjon for opptak eller registrering ved en utdanningsinstitusjon. Dette gir imidlertid ingen

garanti for å avgjøre om en registrert student er reell student eller bare har betalt semesteravgift.

Statens lånekasse for utdanning er enig i at det foreligger en viss fare for misbruk. De påpeker imidlertid at opptak til grunnutdanningen ved stort sett alle offentlige høyskoler og universiteter er organisert gjennom Samordnet Opptak. Søknadsfristen for disse studiene er 15. april. Dette innebærer at det kreves langtidsplanlegging for å kunne starte opp et studium. Selv «åpne» studier, dvs. der hvor alle med studiekompetanse kan komme inn, krever at søknadsfristen overholdes. I store deler av det høyere utdanningssystemet er mye av undervisningen obligatorisk, slik at etterfølgende kontroll er mulig. Lånekassens etterskuddsvis kontroll av faglig progresjon er arbeidskrevende og bygger på et omfattende regelverk. Lånekassen mener derfor at det ikke bør legges opp til et slikt system, men at det bør være tilstrekkelig å kreve opptaksbevis og skolens bekreftelse for at studiet er påbegynt ved hvert semester.

Norsk Studentunion uttaler:

«Kravet om forutgående studietid på minst 10 måneder vil for mange studenter slå svært urimelig ut, da de fleste studier følger skoleåret og får en da barn i januar, må mor ha vært registrert i hele 1,5 skoleår før fødselen. Kvinnelige studenter som får barn i mai, kan risikere å måtte være registrert i nesten to år før fødselen for at far skal kunne få sine rettigheter.

Både Lånekassen og Folketrygden opererer i dag med et krav om 6 måneders forutgående utdanning (eller arbeid) før fødsel, og NSU kan ikke se noen grunn til at man her benytter seg av en annen».

4.3 Departementets vurdering

Barne- og familiedepartementet vil bemerke at situasjonen til yrkesaktive menn som får barn med studenter har vært avgjørende for å sette i gang arbeidet med å utrede fedres rett til fødselspenger. Departementet har mottatt en mengde skriftlige og muntlige henvendelser som går nettopp på denne problemstillingen. På denne bakgrunn er det etter departementets vurdering viktig at forslaget til lovendring omfatter denne gruppen. Det er viktig å sikre de familiene der mor er i et utdanningsløp når hun får barn. Dette vil antagelig være mest utbredt i praksis. Det kan imidlertid tenkes at en mor som har vært hjemme før fødselen, velger å påbegynne utdanning etter fødselen og at far ønsker å ta omsorgen for barnet. Gode grunner taler for å styrke fars rettigheter også i denne situasjonen. Et ytterligere argument er at det etter ftrl § 14-9 første ledd bokstav b, åpnes for at far i situasjoner der mor har opptjent rett til fødselspenger gjennom yrkesaktivitet, kan overta fødselspengeretten hvis mor etter fødselen påbegynner eller gjenopptar utdanning på heltid. Bestemmelsen ble innført med tanke på tilfeller hvor kvinnen hadde opptjent rett til fødselspenger i kortvarige og mer eller mindre tilfeldige arbeidsforhold som det ikke var aktuelt å gjenoppta etter permisjonen. Hensikten var at hun skulle gis mulighet til å gjenoppta eller påbegynne utdanning samtidig med at faren overtok retten til fødselspenger. Det ble erkjent at det forelå et omsorgsbehov i disse tilfellene. Det er ikke kjent at denne bestemmelsen i praksis har ført til misbruk eller vanskeligheter knyttet opp mot kontroll.

Departementet erkjenner at kontroll med fødselspengeordningen vil være vanskeligere å få til for de studerende enn for de yrkesaktive. Misbruksfaren vil derfor også kunne være større. Spørsmålet blir imidlertid om risikoen for misbruk er så stor at det rettfærdiggjør å foreta en sonndring mellom de kvinner som gjenopptar og de som påbegynner utdanning. Trolig vil terskelen for at en yrkesaktiv far utnytter systemet ved å søke om fødselspermisjon i situasjoner der mor i realiteten er hjemmeværende, være høy. Fristelsen for å misbruke systemet vil trolig også påvirkes av det faktum at det ikke er noe å tjene på et arrangement der mor og far er hjemme samtidig. En del fedre vil som følge av folketrygdens refusjonsgrense for fødselspenger, tape økonomisk på å ta ut fødselspengerettigheter.

Etter departementets oppfatning taler mye for å åpne for at fedre skal få selvstendig opptjeningsrett til fødselspenger både i situasjoner der mor påbegynner og gjenopptar utdanning på heltid.

Ut fra kontrollhensyn mener departementet at ordningen bør avgrenses til å gjelde utdanningsinstitusjoner på alle nivåer der utdanningen er offentlig godkjent og gir formell kompetanse. Punkt 3.1 i forskrifter om tildeling av utdanningsstøtte for undervisningsåret 1999-2000 og om forrenting og tilbakebetaling av lån for 1999, fastsatt av Kirke- og utdannings- og forskningsdepartementet i samsvar med lov av 26. april 1985 om. 21 om utdanningsstøtte til elever og studenter lyder:

«Det kan tildeles støtte til videregående opplæring og høgre utdanning ved offentlige utdanningsinstitusjoner. Støtte kan også bli tildelt læringer som har godkjent lærekontrakt. Til utdanning ved private utdanningsinstitusjoner kan det tildeles støtte dersom utdanningen faglig sett tilfredsstillende de kravene som blir stilt til videregående utdanning i lov av 14. juni 1985 - privatskulelova, § 4 og 5, eller de kravene som blir stilt til eksamensrett i lov av 11. juli 1986 - privathøyskoleloven, § 9. Det kan også tildeles støtte til kompetansegivende utdanning ved studieforbund som er godkjent etter voksenopplæringslovens § 10. Det samme gjelder utdanning ved de frittstående fjernundervisningsinstitusjonene som er godkjent etter voksenopplæringslovens § 11. Se punkt 4.4.»

Når det gjelder hva som skal regnes som offentlig godkjent utdanning, foreslår Barne- og familiedepartementet at det tas utgangspunkt i de utdanninger som gir rett til støtte fra Lånekassen.

Dersom moren utelukkende er student, må utdanningen foregå på heltid. Heltidsutdanning tilsvarer hva som er normert studietid på heltid for den aktuelle utdanningen. Det åpnes imidlertid for deltidsstudier i kombinasjon med arbeid, se punkt 5. Når det gjelder utdanning for øvrig vises det til det som er sagt under pkt. 5.2.

Ordningen med samordnet opptak ble innført for å oppnå en samordning av institusjonenes opptak av studenter. Samordnet opptak (SO) fungerer som et serviceorgan. Søknadene blir vurdert ved de enkelte lærestedene, men hver enkelt søker får bare ett tilbud om studieplass. Formålet er å sikre at studiekapasiteten blir best mulig utnyttet. Opptaksmodellen inkluderer både universitetene, de vitenskapelige høyskolene (med unntak av Norges musikkhøyskole), de statlige høyskolene og flere private høyskoler. SO har også et ansvar for å utarbeide statistikk om søking og opptak til høyere utdanning. De

samme prinsippene ligger til grunn for utdanning på nivå med videregående skole, bortsett fra at opptakene samordnes fylkesvis.

Departementet mener at det for trygdeetatens kontroll vil være tilstrekkelig at det i forbindelse med fremsettelse av krav om fødselspenger til far fremlegges opptaksbevis og utdanningsstedets bekreftelse av at mor har påbegynt en utdanning. Mor må også legge fram bekreftelse på at den utdanningen hun tar er omfattet av rett til studiefinansiering gjennom Lånekassen. Trygdestaten vil uansett ikke ha mulighet til å føre kontroll utover det å oppstille krav om dokumentasjon for opptak/registrering samt betalt semesteravgift/skolepenger og å avkreve egenerklæring ved fremsettelse av krav. Stønadmottaker forplikter seg ved egenerklæring i form av underskrift på skjemaet for krav om fødsels- og adopsjonspenger til å gi beskjed om endringer i blant annet studiesituasjonen.

I situasjoner der mor tar utdanning på heltid, vil far få fødselspenger basert på egen opptjening og stillingsdel.

4.3.1 Fødselsstipend fra Lånekassen

Lånekassen utbetaler fødselsstipend til kvinnelige studenter som får barn. Det er et vilkår at utdanningen har vart i minst 6 måneder før fødselen/adopsjonen og at søkeren har rett til utdanningsstøtte. Utdanningen må være offentlig godkjent. Lånekassen kan også gi støtte til deltidsutdanning i Norge hvis den omfatter minst 50 prosent av fulltidsutdanningen. Også fjernundervisning kan gi rett til fødselsstipend dersom den utgjør minst 50 prosent av fulltidsutdanning.

Fødselsstipendet utbetales i 42 uker (39 uker ved adopsjon). Stipendet blir beregnet ut fra det maksimale beløpet (lån og utdanningsstipend) mor kan få i de aktuelle ukene. Forskjellen blir at hun i perioden med fødselsstipend får alt som stipend, og ingenting som lån. Hvis ektefelle/samboer har brutto månedsinntekt på under kr 16 700 (studieåret 2000-2001), kan fødselsstipendet til kvinner med ett barn utgjøre inntil kr 9 215 per måned ved høyere utdanning. Har ektefelle/samboer brutto månedsinntekt over kr 16 700, vil fødselsstipendet per måned bli redusert, likevel slik at det minst utgjør kr 6 760 per måned. Dersom kvinnen mottar fødselspenger eller har annen skattbar inntekt, vil støtten normalt bli redusert. Stipendet kan overføres til far dersom han har omsorg for barnet og ellers har rett til støtte. Stipendet kan også deles mellom foreldrene.

Det er ikke et vilkår at mor faktisk har omsorgen for barnet. Hun må gjerne gjenoppta studiene i den perioden hun mottar fødselsstipendet.

Fødselsstipendordningen er ment som en erstatning for trygdeytelser. Som følge av at studenter normalt ikke har hatt krav på fødselspenger, fordi dette forutsetter opptjening i arbeidslivet, ble det etablert en ordning med fødselsstipend i utdanningsstøtten. Ordningen er bygd opp analogt med retten til fødselspenger etter folketrygdloven.

I 1997-98 var det i alt 3 147 personer som mottok fødselsstipend til en total kostnad på 124,8 millioner kroner.

I tilfeller der mor har vært student i minimum seks måneder før fødselen, vil en familie som følge av forslaget om innføring av selvstendig opptjeningsrett til fødselspenger for fedre, kunne motta både engangsstønad, fødselssti-

pend og løpende fødselspenger til far. I tilfeller der mor ikke har vært student før fødselen, vil hun imidlertid ikke ha krav på fødselsstipend.

Dersom far får selvstendig opptjeningsrett i situasjoner der mor gjenopptar utdanning, kan det stilles spørsmål ved om mor samtidig skal motta fødselsstipend. Varigheten av fars stønadperiode vil selvsagt være av betydning. Dersom far kun mottar fødselspenger i 4 uker, vil det ikke være grunn til å redusere mors fødselsstipend. Bli han hjemme i 29 uker, stiller det seg imidlertid annerledes.

I NOU 1999: 33 Nyttige Lærepenger, som ble avgitt 15. desember 1999, drøftes grenseoppganger mellom utdanningsstøtten gjennom Lånekassen mot de andre velferdsordningene.

Utvalgets flertall foreslår at dagens rett til stønad til fødsel under utdanningen overføres fra utdanningsstøtten gjennom Lånekassen til folketrygden. Uansett hvilket prinsipp som blir valgt, ser flertallet dette som en ren omdisponering av de offentlige midler til fødsels- og sykestipend som i dag er forvaltet gjennom Lånekassen.

Utvalget har skissert to alternative løsninger:

- at utdanning likestilles med arbeid som grunnlag for opptjening av rett til støtte under fødsel og sykdom.
- støtte til fødsel og sykdom for studenter kunne tenkes som en utbygging av kontanttilskudd på linje med dagens engangsstønad. Det vises til forslag fra Longva-utvalget (NOU 1996: 13) om en felles fødselspengeordning for yrkesaktive og ikke-yrkesaktive. En slik ordning ville omfatte studenter og andre som i dag faller utenfor fødselspengeordningen.

Flertallet har ikke tatt stilling til hvilket prinsipp som er det mest ønskelige.

Et mindretall mener at fødselsstipendet vil miste sin betydning som et utdanningspolitisk virkemiddel ved at ordningen overføres til folketrygden. Disse medlemmene mener at dagens ordning med stipend under fødsel må videreføres gjennom Lånekassen. Ett utvalgsmedlem mener at en ikke bør likestille utdanning med yrkesaktivitet. Medlemmet ser imidlertid ulempene ved at det er ytelser til samme formål i folketrygden og Lånekassen og går derfor inn for at ordningen med stipend under fødsel avvikles i Lånekassen og samordnes med ordningen med engangsstønad etter folketrygden.

NOU 1999: 33 Nyttige lærepenger er sendt på høring med frist 15. mai 2000, og det tas sikte på å legge fram en melding for Stortinget i vårsesjonen 2001.

Barne- og familiedepartementet forutsetter at det i forbindelse med oppfølgingen av NOU 1999: 33 Nyttige lærepenger, blir tatt stilling til forholdet mellom fødselsstipend fra Lånekassen og ytelser fra trygden som dekker samme formål. Behovet for å se ytelsene i sammenheng blir etter departementets mening enda større som følge av forslaget om å innføre selvstendig opptjeningsrett til fødselspenger for fedre.

5 Fars rett til fødsels- og adopsjonspenger når mor kombinerer arbeid og utdanning

5.1 Innledning

Som det fremgår under punkt 4.1, foreslo Fedreutvalget at mor måtte ta utdanning på heltid for at far skulle få fødsels- eller adopsjonspenger basert på egen opptjening. Etter folketrygdloven § 14-9 første ledd bokstav b stilles det krav om at en mor som har opptjent rett til fødselspenger, må påbegynne eller gjenoppta utdanning på *heltid* for at farens rett skal utløses.

Det kan imidlertid reises spørsmål ved om det også bør åpnes for at mor skal kunne ta utdanning på deltid og om det skal åpnes for deltidsstudier i kombinasjon med arbeid.

Dersom mor etter fødselen eller adopsjonen kombinerer arbeid og utdanning, vil det kunne foreligge et fullt omsorgsbehov.

5.2 Departementets vurdering

Departementet har vurdert om det bør åpnes for at mor skal kunne ta utdanning på deltid og om det skal åpnes for deltidsstudier i kombinasjon med arbeid. Dersom mor etter fødselen kombinerer arbeid og utdanning, vil det kunne foreligge et fullt omsorgsbehov.

En slik differensiering vil kunne føre til vanskelige avgrensings- og kontrollspørsmål i forhold til hvor mye mor faktisk studerer. Departementet mener derfor at det ikke bør åpnes for at fars rett til fødselspenger skal utløses når mor er deltidsstudent. Imidlertid mener departementet at gode grunner taler for å inkludere tilfeller der mor kombinerer arbeid og utdanning, såfremt dette i sum tilsvarende heltid. Departementet vil ikke oppstille noen grense for hvor mye mor må studere.

Ut fra kontrollhensynet, bør ordningen avgrenses til å gjelde utdanningsinstitusjoner på alle nivåer der utdanningen er offentlig godkjent og gir formell kompetanse. Dette betyr at ordningen omfatter både offentlige og private utdanningsinstitusjoner. Ordningen omfatter også lærlinger med godkjent lærekontrakt. Hobbypregede kurs som for eksempel rosemaling og gitarspilling, vil helt klart falle utenfor. Det vises også til punkt 4.3.

I henhold til fars rettigheter er det ikke relevant å legge til grunn at utdanningen må være nødvendig for at mor skal bli i stand til å forsørge seg selv. Det er således uten betydning om mor allerede har oppnådd yrkeskompetanse.

Deltidsutdanning regnes ut i fra hva som er normert studietid på heltid for den aktuelle utdanningen.

Den enkelte sak må imidlertid vurderes konkret. Trygdekontoret vil så langt det passer ellers kunne bygge på de kriteriene som er lagt til grunn i forbindelse med stønad til enslig mor eller far etter folketrygdloven § 15-12.

Mor må i sammenheng med at det fremsettes krav om fødselspenger til far, framlegge opptaksbevis og utdanningsstedets bekreftelse på at utdanningen er påbegynt. Hun må også legge fram bekreftelse på at den utdanningen hun tar er omfattet av rett til studiefinansiering gjennom Lånekassen. Trygde-etaten vil uansett ikke ha mulighet til å føre kontroll utover det å oppstille krav om dokumentasjon for opptak/registrering samt betalt semesteravgift/skolepenger og å avkreve egenerklæring ved fremsettelse av krav. Stønadmottaker forplikter seg ved egenerklæring i form av underskrift på skjemaet for krav om fødsels- og adopsjonspenger til å gi beskjed om endringer i blant annet studiesituasjonen. I situasjoner der mor eksempelvis tar videreutdanning som en del av jobben, vil også arbeidsgiver kunne dokumentere forholdet. I situasjoner der mor kombinerer arbeid og utdanning slik at det i sum utgjør heltid, vil far få fødselspenger basert på egen opptjening og stillingsdel.

Forslaget innebærer at det åpnes for deltidsstudier i kombinasjon med arbeid. Dersom mor utelukkende er student, stilles det imidlertid krav om at hun tar utdanning på heltid, se nærmere under punkt 4.3.

Det foreslås inntatt en ny bestemmelse i folketrygdloven § 14-9 om at far kan få rett til fødselspenger når mor etter fødselen kombinerer arbeid og utdanning, slik at det i sum gir heltid. En tilsvarende bestemmelse må tas inn når det gjelder retten til adopsjonspenger.

6 Fars rett til fødsels- og adopsjonspenger når mor er syk

6.1 Gjeldende regelverk

Far kan etter folketrygdloven § 14-9 første ledd bokstavene c og d overta retten til fødselspenger dersom mor etter fødselen er så syk at hun er helt avhengig av hjelp fra faren til å ta seg av barnet eller dersom hun er innlagt i helseinstitusjon. Dette forutsetter imidlertid at mor har opptjent rett til fødselspenger.

Imidlertid kan det foreligge et omsorgsbehov etter fødselen på grunn av sykdom eller skade også i situasjoner der mor ikke har opptjent rett til fødselspenger.

Ved adopsjon fremgår det av ftrl § 14-17 andre ledd tilsvarende at den andre av adoptivforeldrene har rett til adopsjonspenger for den gjenværende del av stønadsperioden dersom den som har mottatt adopsjonspenger, er så syk at hun eller han er helt avhengig av hjelp fra den andre av foreldrene til å ta seg av barnet eller dersom den som har mottatt adopsjonspenger er innlagt i helseinstitusjon og ikke kan ta seg av barnet.

Fedreutvalget har i sin utredning ikke drøftet denne problemstillingen.

6.2 Departementets vurdering

Departementet finner at det ved innføring av selvstendig opptjeningsrett til fødselspenger for fedre også bør åpnes for at far kan ta ut sine rettigheter når det etter fødselen foreligger et omsorgsbehov fordi mor på grunn av fysisk eller psykisk sykdom eller innleggelse i helseinstitusjon ikke er i stand til å ta seg av barnet.

I situasjoner der mor er syk etter fødselen, vil far få fødselspenger basert på egen opptjening og stillingsdel.

Ved vurderingen av om det foreligger et omsorgsbehov, vil det være naturlig å bygge på de kriteriene som etter ftrl §§ 14-9 første ledd og 14-17 andre ledd er lagt til grunn i situasjoner der mor eller adoptivmor har opptjent rett til fødsels- eller adopsjonspenger.

Kortvarige sykdomstilfeller på grunn av influensa og lignende vil i så fall falle utenfor. På den andre siden kan det ikke kreves at mor er helt ute av stand til å gi barnet mat, fysisk stell eller psykisk stimulans. Hensikten må være å fange opp situasjoner der mor på grunn av sykdom eller skade er helt avhengig av hjelp til å ta seg av barnet. Det kan for eksempel være snakk om alvorlige bekkenløsningsplager, revmatiske lidelser, gjentatte besvimelsesanfall eller annen sykdom. Behovet må uansett dokumenteres med særskilt legeerklæring. Fars behov for fravær fra arbeidet ved kortvarig sykdom hos mor, vil kunne dekkes etter bestemmelsene om rett til omsorgspenger ved barnepassers sykdom. Denne retten er hjemlet i folketrygdloven §§ 9-5 og 9-6.

Bestemmelsen må også kunne fange opp situasjoner der mor på grunn av funksjonshemning eller uførhet er helt avhengig av hjelp for å kunne ta seg av

barnet etter fødselen. I så fall vil det foreligge et omsorgsbehov som bør kunne utløse farens rett til fødselspenger på linje med sykdom. Det at mor er uføretrygdet vil imidlertid ikke i seg selv utløse en rett for far. Behovet må i disse situasjonene dokumenteres med særskilt legeerklæring. Departementet legger til grunn at bestemmelsen skal praktiseres restriktivt. Det foreslås at bestemmelsen etter sin ordlyd både skal omfatte sykdom og skade.

Av hensyn til en harmonisering av regelverket for rett til fødselspenger og adopsjonspenger, foreslår departementet at adoptivfarens skal få selvstendig opptjeningsrett til adopsjonspenger når adoptivmoren på grunn av sykdom eller skade er helt avhengig av hjelp til å ta seg av barnet eller når adoptivmoren er innlagt i helseinstitusjon og ikke kan ta seg av barnet.

7 Forholdet til fedrekvoten

7.1 Gjeldende regelverk

Etter ftrl § 14-10 er fire uker av stønadsperioden ved fødsel forbeholdt far. Dette forutsetter at mor har opptjent rett til fødselspenger og at hun har arbeidet minst 50 prosent stilling før fødselen. Bakgrunnen for at det er satt en grense på 50 prosent arbeidstid, er at far ikke skal tape for mye som følge av at hans fødselspenger etter ftrl § 14-9 fjerde ledd blir redusert tilsvarende reduksjonen i morens arbeidstid. I situasjoner der mor har arbeidet deltid, er det i medhold av ftrl § 14-10 andre ledd åpnet for at far kan komprimere fedrekvoten. Har mor for eksempel arbeidet 50 prosent stilling, kan han ta fulle fødselspenger i to uker, og har mor arbeidet 75 prosent stilling, kan han ta fulle fødselspenger i tre uker. Den totale stønadsperioden vil i så fall forkortes tilsvarende. Far kan ikke ta ut fedrekvoten i de første seks ukene etter fødselen. Dette skyldes at mor av medisinske grunner er pålagt å ta permisjon i denne perioden og at det i utgangspunktet ikke åpnes for dobbeltomsorg. I medhold av ftrl § 14-9 andre ledd kan far likevel motta fødselspenger de første seks ukene dersom mor er syk, og i medhold av ftrl § 14-7 tredje ledd tredje punktum kan far ta ut fødselspenger i de første seks ukene dersom det fødes mer enn ett barn.

Når far tar ut fedrekvoten, stilles det etter ftrl § 14-10 tredje ledd ikke krav om at mor må gjenoppta arbeidet eller påbegynne/gjenoppta utdanning på heltid. Dette innebærer at det åpnes for dobbeltomsorg i fedrekvoteperioden. For eksempel er det relativt vanlig at mor tar ferie mens far avviker fedrekvoten. Begrunnelsen for at man med virkning fra 1. juli 1994 (se Ot prp nr. 80 (1993-94)), valgte å myke opp regelverket på dette punktet, var at enkelte fedre ikke fikk tatt ut fedrekvoten fordi mor valgte å ta ulønnet permisjon etter å ha mottatt fødselspenger eller fordi mor hadde opptjent retten i et engasjement og ikke hadde noe arbeid å gjenoppta. Kravet om at mor måtte tilbake i arbeid i de fire ukene far avvirket fedrekvoten, skapte dessuten praktiske problemer for en del arbeidsgivere.

Dersom far tar permisjon utover fire uker, stilles det imidlertid etter ftrl § 14-9 første ledd bokstav a og b krav om at mor må gjenoppta arbeid eller påbegynne eller gjenoppta utdanning på heltid.

I de situasjonene der mor ikke har opptjent rett til fødselspenger, vil det være meningsløst å snakke om en obligatorisk fedrekvote. Det samme gjelder dersom adoptivmor ikke har opptjent rett til adopsjonspenger.

I situasjoner der både mor og far har opptjent rett, vil imidlertid systemet med fedrekvoten med fordel kunne opprettholdes. Regelverket må i så fall sondre mellom situasjoner der bare far eller der både mor og far tar ut fødselspenger, noe som vil øke kompleksiteten.

For at det skal bli aktuelt med fedrekvote, må mor ha opptjent rett til fødselspenger. Når det gjelder beregningen av fødselspenger til far under fedrekvoten, må man ta utgangspunkt i mors arbeidstid i opptjeningsstiden, etter som det etter gjeldende regelverk ikke stilles krav om at mor må gjenoppta

arbeidet for at far skal kunne avvikle fedrekvoten. Selv om mor har opptjent rett til fødselspenger i et engasjement og ikke har noe arbeid å gå ut i etter fødselen, vil far etter gjeldende regelverk ha plikt til å ta ut fedrekvote.

7.2 Utvalgets forslag

Fedreutvalget valgte ikke å fremme forslag som utelukkende gikk på en forbedring av fedrekvoten. De mente det var et poeng å stimulere fedre til å ta permisjon utover 4 uker. Utvalget foreslo heller ingen endring i forhold til gjeldende regler for fedrekvoten.

Utvalgets forslag innebærer en utvidet rett til fødselspengeperiode for far. Det blir ingen obligatorisk fedrekvote, men fire uker på de samme vilkår som gjelder for resten av fødselspengeperioden.

Høringsinstansene har i liten grad kommentert denne problemstillingen.

7.3 Departementets vurdering

Etter Barne- og familiedepartementets syn er det viktig å videreføre fedrekvoten i tilfeller der begge foreldrene har rett til fødsels- eller adopsjonspenger.

De særregler som i dag gjelder for fedrekvoten kan videreføres i kombinasjon med forslaget om at far skal få fødselspenger i forhold til sin egen stilling dersom mor arbeider minst 75 prosent stilling. Det innebærer at far kan motta fødselspenger i 4 uker uavhengig av hva mor foretar seg etter fødselen. Når det gjelder beregningen av fars fødselspenger under fedrekvoten, må det imidlertid tas utgangspunkt i mors arbeidstid før fødselen. Det vil være upraktisk å bygge på mors arbeidstid etter fødselen, fordi hun faktisk ikke trenger å gjenoppta arbeidet dersom far bare skal ta ut fødselspenger i fire uker.

Departementet foreslår en videreføring av gjeldende bestemmelse om komprimering av fedrekvoten, slik at far i de tilfellene mor har arbeidet mindre enn 75 prosent stilling, får mulighet til å ta ut fulle fødselspenger over en kortere periode.

Forslaget innebærer at fedrekvoten opprettholdes slik den fungerer i dag i tilfeller der mor har opptjent rett til fødselspenger, og at det er mors arbeidstid *førfødselen* som blir avgjørende for hva far får utbetalt.

Dersom far skal ta permisjon utover fedrekvoten, vil de alminnelige beregningsreglene etter ftrl § 14-9 sjuende ledd komme til anvendelse.

Av hensyn til en harmonisering av regelverket for rett til fødselspenger og adopsjonspenger, foreslår Barne- og familiedepartementet en identisk bestemmelse når det gjelder fedrekvoten ved adopsjon. Dette innebærer at adoptivfaren i motsetning til det som følger av gjeldende lov, vil få adopsjonspenger beregnet i forhold til adoptivmorens arbeidstid før omsorgsovertakelsen.

8 Forholdet til engangsstønaden ved fødsel og adopsjon

8.1 Engangsstønad ved fødsel

Etter ftrl § 14-12 blir det utbetalt en engangsstønad til kvinner som ikke har opptjent rett til fødselspenger, dvs i tilfeller der kvinnen er hjemmearbeidende, under utdanning eller når forutgående yrkesaktivitet ikke er tilstrekkelig til å oppfylle vilkårene for løpende fødselspenger. Engangsstønadens størrelse fastsettes av Stortinget, og ytelsen fungerer som en minstegaranti for kvinner med liten eller ingen inntekt. Da engangsstønaden ble innført i 1977, var siktemålet et ønske om trygdemessig likestilling mellom kvinner, uavhengig av tilknytning til arbeidslivet. Ytelsen er også knyttet opp mot omkostningene ved å ha spedbarn.

Engangsstønaden utgjør i 2000 kr 32 138 og blir utbetalt som et engangsbeløp i tilknytning til fødselen. Ytelsen er skattefri. Dersom det blir født flere barn, utbetales det flere engangsstønader. Ved trillingfødsel får man dermed utbetalt kr 96 414.

For at mor skal få rett til løpende fødselspenger, må den pensjonsgivende årsinntekten utgjøre minimum kr 23 475 (1/2 G). Dette følger av ftrl § 14-4 første ledd andre punktum. Det er ikke noe i veien for at en mor kan unnlate å fremsette krav om fødselspenger og i stedet kreve engangsstønad. Dersom mor fremsetter krav om fødselspenger, selv om disse ikke overstiger engangsstønaden, må trygdekontoret foreta en månedlig utbetaling av fødselspenger i hele stønadsperioden. Det må videre foretas en beregning av om brutto fødselspenger er lavere enn engangsstønaden før eventuelle restbeløp opp til engangsstønaden utbetales.

I forbindelse med innføring av selvstendig opptjeningsrett til fødsels- og adopsjonspenger for fedre, kan det stilles spørsmål ved om familien der kvinnen er berettiget til engangsstønad skal få både «i pose og sekk». Dersom man skal unngå «dobbeltutbetaling», må man enten unnlate å utbetale engangsstønad til mor i tilfeller der far planlegger å ta ut løpende fødselspenger, eller det må gjøres et forholdsmessig fradrag i fars fødselspenger.

Etter ftrl § 14-8 må tre uker av stønadsperioden tas ut av mor før fødselen, og mor må av medisinske grunner ta seks uker etter fødselen. Konsekvensen er at 9 uker av en full stønadsperiode som hovedregel må komme til fradrag i de ukene som kan tas ut av far. Fars totale stønadsperiode kan etter dette maksimalt utgjøre enten 33 uker (med full lønnskompensasjon) eller 43 uker (med 80 prosent av full lønnskompensasjon).

En løsning på problemet kunne være at engangsstønaden ble omgjort til en månedlig utbetaling. I så fall kunne mor motta en fast sum de månedene hun var hjemme med barnet, mens far på et tidspunkt kunne overta omsorgen og motta fødselspenger i forhold til sitt opptjeningsgrunnlag. Longva-utvalget (NOU 1996: 13 Offentlige overføringer til barnefamilier) fremmet forslag om en felles fødselspengeordning for yrkesaktive og ikke-yrkesaktive. Minsteni-

vået for fødselspenger ble foreslått hevet fra kr 32 138 til kr 63 376 kroner (tilsvarende minstepensjon for enslige). Forslaget er ikke blitt fulgt opp.

I forbindelse med innføring av selvstendig opptjeningsrett til fødselspenger for fedre, kan det tenkes at en far med lav inntekt fremsetter krav om engangsstønad istedenfor løpende fødselspenger. I så fall vil det kunne oppstå en situasjon der det blir snakk om å utbetale engangsstønad til begge foreldrene. Det fremgår av folketrygdloven § 14-12 at det utbetales engangsstønad til kvinne som føder barn, men ikke har rett til fødselspenger. Etter unntaksbestemmelsen i femte ledd fremgår det imidlertid at far har rett til engangsstønaden dersom mor dør i forbindelse med fødselen. Dette gjelder imidlertid ikke hvis stønaden allerede er utbetalt til mor. Etter unntaksbestemmelsen i sjette ledd har far rett til engangsstønad dersom han i stønadsperioden har overtatt omsorgen for barnet med sikte på å overta foreldreansvaret alene etter barneloven av 8 april 1981 nr 7 kapittel 5. I denne situasjonen har han rett til engangsstønad selv om mor har fått utbetalt engangsstønad. I denne spesielle situasjonen er det med andre ord åpnet for at både mor og far kan få utbetalt engangsstønad.

Dersom ordlyden i ftrl § 14-12 første ledd opprettholdes, vil det ikke være noen åpning for at far skal kunne motta engangsstønad.

8.2 Engangsstønad ved adopsjon

Etter ftrl § 14-20 ytes det engangsstønad også til medlemmer som adopterer barn under 15 år. Her legges det med andre ord opp til en utbetaling til adoptivforeldrene i fellesskap. Som følge av at engangsstønaden utbetales til begge foreldrene, er det ingen særregler om at adoptivfaren kan få utbetalt engangsstønad dersom adoptivmoren dør eller dersom adoptivfaren har overtatt omsorgen for barnet med sikte på å overta foreldreansvaret alene etter barneloven av 8 april 1981 nr 7 kapittel 5.

8.3 Utvalgets forslag

Fedreutvalget mente at det måtte vurderes om det skulle foreligge rett til engangsstønad for mor dersom far tok ut fødselspenger på grunnlag av egen opptjening. Dette ble imidlertid først og fremst diskutert som et innsparings tiltak.

8.4 Departementets vurdering

Barne- og familiedepartementet ser at forholdet til engangsstønaden skaper problemer.

Det kan synes urimelig at mor skal få full engangsstønad dersom far tar ut fødselspenger basert på egen opptjening. Departementet vil imidlertid ikke i denne omgang foreslå avkortingsregler for engangsstønaden.

Departementet vil inntil videre foreslå at engangsstønaden opprettholdes og utbetales uavkortet til mødre som er berettiget til den.

Departementet vil ikke åpne for at fedre med lav inntekt skal kunne velge å motta engangsstønad istedenfor løpende fødselspenger. Endringsforslaget

tar sikte på at fedre som oppfyller opptjeningskravene, skal få ta ut fødselspenger dersom det foreligger et omsorgsbehov etter fødselen.

Når det gjelder engangsstønad ved adopsjon, foreslår departementet at bestemmelsen endres i tråd med ftrl § 14-12, slik at det fremgår at engangsstønaden skal utbetales til adoptivmoren. Det inntas samtidig en presisering av at adoptivfaren kan få utbetalt engangsstønad dersom han adopterer alene og ikke har opptjent rett til løpende adopsjonspenger.

Som en ytterligere harmonisering i forhold til bestemmelsen om engangsstønad ved fødsel, foreslår departementet at det inntas et nytt sjette og sjuende ledd om at adoptivfaren kan få utbetalt engangsstønad dersom adoptivmoren dør og hun ikke allerede har fått utbetalt engangsstønaden. Videre skal adoptivfaren ha rett til engangsstønad dersom han i stønadsperioden har overtatt omsorgen for barnet med sikte på å overta foreldreansvaret alene etter barne-loven kapittel 5. Denne retten gjelder selv om adoptivmoren har fått utbetalt engangsstønad.

Dersom en adoptivfar som adopterer alene mottar løpende adopsjonspenger, har han bare krav på engangsstønaden i den utstrekning stønaden overstiger utbetalte adopsjonspenger.

8.5 Nærmere om fars stønadsperiode når mor mottar engangsstønad

---

Departementet har vurdert hvor lang stønadsperiode en yrkesaktiv far maksimalt skal kunne få i situasjoner der mor mottar engangsstønad.

De tre ukene før fødselen og de første seks ukene etter fødselen som etter ftrl § 14-8 første ledd er forbeholdt mor, bør etter departementets mening komme til fradrag i fars totale stønadsperiode.

Ettersom det ikke er naturlig å snakke om en obligatorisk fedrekvote i situasjoner der bare far har rett til fødselspenger, kan det etter departementets mening forsvares å trekke fra disse 4 ukene. Dersom de ukene som er forbeholdt mor og fedrekvoteperioden kommer til fradrag, vil faren maksimalt kunne ta ut 29 uker med full lønn eller 39 uker med 80 prosent lønn. Engangsstønaden kan etter dette resonnementet betraktes som en kompensasjon for at familien mister 13 uker av stønadsperioden.

Departementet foreslår at fars stønadsperiode når mor ikke har opptjent rett til fødselspenger, maksimalt skal utgjøre 29 uker med full lønn eller 39 uker med 80 prosent lønn. Dette skal gjelde tilsvarende ved adopsjon.

Ved fødsel er de tre siste ukene før fødselen og de første seks ukene etter fødselen forbeholdt mor. Dette innebærer at fars stønadsperiode som hovedregel først kan starte seks uker etter fødselen. Det legges opp til at fars del av stønadsperioden må tas innenfor den ordinære stønadsperioden på enten 42 eller 52 uker ved fødsel og 39 eller 49 uker ved adopsjon og at den vil løpe sammenhengende slik at hver uke som går uten at faren tar ut fødselspenger, reduserer stønadsperioden. Det betyr at fars rett ikke vil kunne utløses i situasjoner der mor for eksempel går ut i arbeid når barnet fyller ett år. For at stønadsperioden skal kunne utsettes, må det foreligge grunner som nevnt i ftrl §§ 14-7 eller 14-16.

Ved flerbarnsfødsel utvides stønadperioden med 35 stønadsdager (7 uker) for hvert barn mer enn ett dersom redusert dagsats er valgt. Dersom det er valgt full dagsats, blir forlengelsen 25 stønadsdager (5 uker). Dette følger av ftrl § 14-7 tredje ledd. Etter ftrl § 14-16 tredje ledd gjelder det en tilsvarende utvidelse av stønadperioden ved adopsjon av flere barn samtidig. I situasjoner der bare far tar ut fødselspenger i forbindelse med flerbarnsfødsel eller der bare adoptivfar tar ut adopsjonspenger ved adopsjon av flere barn samtidig, vil stønadperioden utvides med 5 eller 7 uker for hvert barn mer enn ett.

I situasjoner der bare far mottar fødsels- eller adopsjonspenger, kan han velge å ta hele eller deler av stønadperioden som tidskonto etter bestemmelsene i ftrl §§ 14-21 til 14-28.

9 Avtjening av sivil- eller militær verneplikt so grunnlag for opptjening av fødsels- og adopsjonspenger

9.1 Gjeldende regelverk

Avtjening av verneplikt gir etter gjeldende regler ikke opptjeningsrett til fødsels- eller adopsjonspenger fordi den godtgjørelsen som utbetales under tjenesten ikke regnes som pensjonsgivende inntekt og fordi tjenestegjøringen ikke likestilles med yrkesaktivitet. Ettersom verneplikt ikke regnes som arbeid, har vernepliktige heller ikke rett til permisjon ved fødsel eller adopsjon etter arbeidsmiljølovens bestemmelser. Konsekvensen av dette er at menn som blir fedre under tjenesten ikke kan ta lønnet permisjon, herunder fedrekvoten, og at menn som blir fedre etter avsluttet tjeneste, risikerer ikke å oppfylle vilkårene for rett til fødselspenger dersom de har vært i tjeneste i opptjeningsperioden. Det kan tenkes situasjoner der en mann som blir far mens han avtjener verneplikt ikke får rett til lønnet permisjon, til tross for at han har vært i arbeid før tjenesten tok til og at han planlegger å gjenoppta arbeidet. Sivile- og militære vernepliktige har imidlertid krav på 14 dagers velferdspermisjon i forbindelse med selve fødselen. Denne retten er hjemlet i Permisjonsdirektivet for befal og mannskaper under førstegangstjenesten og repetisjonsøvelse (fastsatt 1. februar 1999).

Med virkning fra 1. januar 1999 ble ftrl § 14-4 tredje ledd andre punktum opphevet (se Ot prp nr 62 (1997-98)). Det fulgte av denne bestemmelsen at faren på det tidspunkt hans permisjon tok til måtte fylle vilkårene for rett til sykepenger og ha vært i arbeid i minst de siste to ukene. Bestemmelsen ble praktisert slik at fravær fra arbeidet som kunne regnes som del av en normal avvikling av arbeidsforholdet, ble likestilt med arbeid. Dette innebar at avvikling av lovbestemt ferie, avspasering av opptjent fritid eller perioder med sykepenger, ble likestilt med arbeid. Dersom faren i de to ukene før han skulle starte sin permisjon for eksempel var innkalt til repetisjonsøvelse eller var arbeidsledig, mistet han imidlertid retten til fødselspenger. Det fremgår av NOU 1995: 27 punkt 7.3.5 at Fedreutvalget foreslo opphevelse av denne bestemmelsen.

Med virkning fra 1. august 1999 ble det gjennomført en endring også i folketrygdloven § 14-4 fjerde ledd, slik at opptjeningsvilkårene ble knyttet til det tidspunkt farens del av stønadsperioden tar til. Tidligere måtte faren ha vært yrkesaktiv med pensjonsgivende inntekt i minst seks av de siste ti månedene før fødselen for å få rett til fødselspenger. Menn som blir fedre mot slutten av tjenesten, eventuelt etter avsluttet tjeneste, og som velger å ta ut fødselspenger mot slutten av stønadsperioden, vil som følge av endringen lettere kunne oppfylle kravet om opptjening gjennom yrkesaktivitet.

Etter ftrl §14-4 første ledd andre punktum og fjerde ledd tredje punktum, må inntekten på årsbasis svare til minst halvparten av grunnbeløpet, dvs. kr 23 475 for at man skal få rett til løpende fødselspenger. Dersom dagpengene som

blir utbetalt under militærtjenesten utgjør mindre enn dette, vil man ikke oppfylle opptjeningskravet. Dersom årsinntekten avviker mer enn 25 prosent fra den pensjonsgivende årsinntekten, skal imidlertid inntekten beregnes på grunnlag av gjennomsnittet av de pensjonspoengtallene som er fastsatt for de tre siste årene. I og med at flertallet av de som avtjener verneplikt/siviltjeneste er unge menn uten tilknytning til arbeidslivet, vil denne særregelen imidlertid neppe være til noen hjelp.

Det fremgår av folketrygdloven § 4-19 at dagpenger kan utbetales etter avtjent verneplikt, dersom den som søker dagpenger i løpet av de siste 12 månedene har utført minst tre måneders militær- eller siviltjeneste eller obligatorisk sivilforsvarstjeneste. Dagpengegrunnlaget skal i denne situasjonen utgjøre tre ganger grunnbeløpet (dvs kr. 140 850), og dagpengene ytes i opp til 26 uker. Lovbestemt tjenesteplikt er etter denne bestemmelsen likestilt med arbeid i tjenesteforhold. Det garanterte minstebeløpet tilsvarende 3 G skal anvendes i tilfeller der vedkommende ikke har hatt arbeidsinntekt og dermed ikke har opparbeidet eget dagpengegrunnlag, og i tilfeller der dagpengegrunnlaget er lavere enn tre ganger grunnbeløpet.

Folketrygdloven § 8-46 regulerer retten til sykepenger under og etter avtjening av verneplikt. Det fremgår av bestemmelsen at sykepengegrunnlaget fastsettes etter arbeids- og inntektsforholdene før vedkommende begynte i tjenesten. Dersom tjenesten har vart eller var ment å vare mer enn 28 dager, skal sykepengegrunnlaget minst svare til en årsinntekt på to ganger grunnbeløpet (dvs kr. 93 900).

9.2 Fedreutvalgets forslag

Fedreutvalget påpekte i sin utredning at det bør vurderes om ikke verneplikt skal gi opptjening på linje med yrkesaktivitet.

Barne- og familiedepartementet har også tidligere vurdert muligheten for å endre regelverket på dette punktet. Det fremgår av Ot prp nr 62 (1997-98) om endringer i folketrygdloven:

«Departementet har vurdert hvorvidt det bør åpnes for at menn som avtjener verneplikt bør få en generell rett til fødsels- og adopsjonspenger. Dette vil innebære at tjenesten sidestilles med yrkesaktivitet og at tjenestetillegget utgjør beregningsgrunnlaget. Departementet anbefaler imidlertid at dette utstår til spørsmålet om fedres opptjeningsrett til fødselspenger skal vurderes på en bredere basis.»

9.3 Departementets vurdering

Departementet vil anbefale at det åpnes for at avtjening av verneplikt skal gi opptjeningsrett til fødsels- og adopsjonspenger på linje med yrkesaktivitet. Begrunnelsen for endringsforslaget er at verneplikten er en lovpålagt samfunnsplikt og at den vernepliktige i mange tilfeller hindres i å skaffe ordinært inntektsgivende arbeid som ville ha gitt opptjeningsrett til fødselspenger.

Departementet anbefaler at folketrygdloven §§ 14-4 og 14-14 utvides til også å omfatte tidsrom med avtjening av militær- eller siviltjeneste eller obligatorisk sivilforsvarstjeneste.

Når det gjelder opptjeningsgrunnlaget, foreslås det en parallell til det som gjelder ved utbetaling av dagpenger ved arbeidsledighet.inntektsgrunnlaget skal minst svare til en årsinntekt på tre ganger grunnbeløpet, dersom tjeneren har vart eller var ment å vare mer enn 28 dager. Man vil dermed være sikret et minstegrunnlag som tilsvarer en årlig pensjonsgivende inntekt på kr 140 850. Beregningsregelen foreslås inntatt som et nytt ledd i ftrl § 14-5. Dersom beregning av inntektsgrunnlaget etter de vanlige regler gir et gunstigere resultat, legges dette til grunn.

Kvinner som avtjener verneplikt må selvsagt inkluderes slik at deres militærtjeneste også regnes som yrkesaktivitet.

Spørsmålet om hvor lang permisjonstid fedre skal kunne ta mens de avtjener militær- eller siviltjeneste, må vurderes nærmere av Forsvarsdepartementet og Justisdepartementet. Permisjonsretten må nedfelles i Permisjonsdirektivet for befal og mannskaper under førstegangstjenesten og repitisijsøvelse (fastsatt 1. februar 1999), ettersom fedre som avtjener sivil- eller militær verneplikt ikke er omfattet av permisjonsbestemmelsene i arbeidsmiljøloven kapittel VIII.

10 Rehabiliterings- og attføringspenger so grunnlag for opptjening av fødsels- og adopsjonspenger

10.1 Bakgrunn

I forbindelse med at det fremmes forslag om selvstendig opptjeningsrett til fødsels- og adopsjonspenger for fedre, har departementet også vurdert en endring i folketrygdloven med sikte på å åpne for at attførings- og rehabiliteringspenger skal gi opptjening til fødsels- og adopsjonspenger på linje med dagpenger under arbeidsløshet og avtjening av verneplikt.

Retten til ytelser under yrkesmessig attføring er hjemlet i folketrygdloven kapittel 11. Attføringspenger gis til personer som har fått sin evne til å utføre inntektsgivende arbeid varig nedsatt. Ytelsen gis også til personer som har fått sine muligheter til å velge yrke eller arbeidsplass vesentlig nedsatt. Det utarbeides en attføringsplan for den enkelte, og attføringen baseres på opplæring, arbeidstrening og rådgivning.

Retten til ytelser under medisinsk rehabilitering er hjemlet i folketrygdloven kapittel 10. Et hovedmål med medisinsk rehabilitering er at den som har redusert arbeidsevnen eller funksjonsevnen i dagliglivet på grunn av sykdom, skade eller lyte skal gjenvinne, bevare eller utvikle funksjonsevnen med sikte på størst mulig grad av selvstendighet og livskvalitet på egne premisser.

Rehabiliteringspenger ytes etter utløpet av stønadperioden for sykepenge fra folketrygden, dvs. etter ett år. Rehabiliteringspenger gis i den tid en person får aktiv behandling med utsikt til bedring av arbeidsevnen. Stønadperioden er begrenset til ett år med mulighet for unntak etter forskrifter.

I Ot prp nr. 48 (1998-99) har Arbeids- og administrasjonsdepartementet fremmet forslag om nye beregningsregler for rehabiliterings- og attføringspenger. Etter forslaget skal beregningene løsrives fra pensjonssystemet og ytelsene skal regnes som pensjonsgivende inntekt. Forslaget ligger til behandling i Stortinget. Det legges til grunn at de nye beregningsreglene blir innført fra 1. januar 2001.

10.2 Departementets vurdering

Barne- og familiedepartementet har fra tid til annen fått henvendelser vedrørende personer som mottar stønad under et attførings- og rehabiliteringsopplegg. Etersom disse ikke regnes som yrkesaktive og stønaden de mottar ikke regnes som pensjonsgivende inntekt, fyller de ikke vilkårene for opptjening av rett til fødsels- og adopsjonspenger.

Det er departementets oppfatning at disse personene kommer i en vanskelig situasjon. Dersom de velger å være hjemme en periode med et nyfødt barn, vil attførings- eller rehabiliteringspengene falle bort som følge av at aktivitetskravet ikke lenger er oppfylt. De vil heller ikke ha rett til løpende fødsels- eller

adopsjonspenger etter folketrygdloven kapittel 14. Det eneste de vil ha krav på er engangsstønad.

Ved flere andre stønadsformer vil ytelsen enten fortsette å løpe etter fødselen eller adopsjonen eller gi opptjeningsrett til fødsels- eller adopsjonspenger. Som eksempel på en ytelse som fortsetter å løpe, nevnes uføretrygd. Som eksempel på en ytelse som gir opptjeningsrett nevnes dagpenger ved arbeidsledighet.

Forutsatt at Stortinget vedtar forslaget i Ot prp nr. 48 (1998-99) om at rehabiliterings- og attføringspenger skal anses som pensjonsgivende inntekt, kan det vurderes om ytelsene skal gi opptjeningsrett til fødsels- og adopsjonspenger. Departementet vil på bakgrunn av en slik vurdering, som også må omfatte de økonomiske konsekvensene, eventuelt komme tilbake med et forslag.

11 Valg av dekningsgrad for fødselspenger

11.1 Gjeldende regelverk

Faren er etter ftrl § 14-6 bundet av om mor har valgt fødselspenger i 52 uker med 80 prosent dekningsgrad eller 42 uker med full dekningsgrad. Valget gjelder for hele stønadperioden. Bestemmelsen har sin begrunnelse i administrative hensyn.

Konsekvensen er at far i de tilfeller der mor har valgt 80 prosent dekningsgrad, får redusert sin utbetaling av fødselspenger tilsvarende. En del fedre reagerer negativt på at de bare får 80 prosent lønn under avvikling av fedrekvoten. Dette slår ekstra ugunstig ut i tilfeller der mor arbeider deltid.

11.2 Utvalgets forslag

Fedreutvalget mente at hensiktsmessigheten av denne bestemmelsen burde vurderes nærmere.

11.3 Departementets vurdering

Bestemmelsen er begrunnet i administrative hensyn. Det følger av folketrygdloven § 14-6 at far er bundet av mors valg av dekningsgrad og at valget gjelder for hele perioden. Departementet ser at det er hensiktsmessig å se hele stønadperioden under ett i de tilfeller der både mor og far tar ut fødselspenger. I praksis kan foreldrene velge å ta ut fødselspenger vekselvis ved at for eksempel begge arbeider halv uke eller at de arbeider annenhver uke. Skulle det åpnes for ulik dekningsgrad i disse tilfellene, ville regelverket bli lite praktisk for trygdeetaten. Etter departementets oppfatning bør begrensningen i gjeldende regelverk videreføres i de situasjoner der både mor og far skal ta ut fødselspenger. Ordlyden i ftrl § 14-6 må tilpasses situasjoner der eventuelt bare far tar ut fødselspenger.

Det sier seg selv at dersom bare far skal ta ut løpende fødselspenger, må han kunne velge dekningsgrad selv.

Når det gjelder adopsjon, fremgår det av ftrl § 14-15 andre ledd at bestemmelsene i § 14-6 om dekningsgrad for fødselspenger gjelder tilsvarende for adopsjonspenger. Det er dermed ikke nødvendig å ende ordlyden i ftrl § 14-15 andre ledd.

12 Økonomiske og administrative konsekvenser

I St.prp. nr. 1 (1999-2000) Folketrygden er det redegjort for merutgiftene ved å innføre selvstendig opptjeningsrett til fødsels- og adopsjonspenger for fedre når det foreligger et omsorgsbehov etter fødselen eller omsorgsovertakelsen ved adopsjon. Utgiftene ble anslått til om lag 90 mill kroner på årsbasis. For 2000 er merutgiftene anslått til 12 mill kroner, som ligger inne i budsjettammen for 2000 på kapittel 2530 post 70. Anslaget var basert på forslag om at fars rett til fødsels- og adopsjonspenger på selvstendig grunnlag utløses når mor etter fødselen eller omsorgsovertakelsen ved adopsjon går ut i arbeid eller utdanning.

Departementet fremmer nå forslag som går noe ut over budsjettforslaget. Det foreslås at farens rett skal utløses også i situasjoner der moren på grunn av sykdom eller skade er helt avhengig av hjelp til å ta seg av barnet. Det er lagt opp til en streng praksis ved at det kreves legeerklæring; det vil ikke være tilstrekkelig med sykmelding. Det foreslås videre at militær og sivil verneplikt skal gi opptjeningsrett til fødsels- og adopsjonspenger. Begge disse forslagene antas å berøre forholdsvis få personer, og departementet antar at merutgiftene vil kunne dekket innenfor rammen av fødselspengebevilgningen.

Det vil påløpe merkostnader for trygdeetaten som følge av forslaget om innføring av selvstendig opptjeningsrett til fødsels- og adopsjonspenger for fedre. Merkostnadene knytter seg blant annet til edb-utvikling og informasjonstiltak. Brosjyre-, blankett-, rundskrivs- og opplæringsmateriell må oppdateres og endres. Samlede merkostnader i forbindelse med innføring av selvstendig opptjeningsrett til fødsels- og adopsjonspenger for fedre er av Rikstrygdeverket anslått til i overkant av 1 million kroner. Merkostnadene dekkes innenfor trygdeetatens ramme.

13 Merknader til de enkelte bestemmelser

Til § 14-4

Bestemmelsen omhandler vilkårene for å få rett til fødselspenger. Første ledd gjelder vilkårene for moren og andre ledd gjelder vilkårene for faren.

Det følger av andre ledd at far for å få rett til fødselspenger må ha vært yrkesaktiv med pensjonsgivende inntekt i minst seks av de siste ti månedene før hans stønadsperiode tar til. Det skal ikke lenger stilles krav om at moren må ha vært yrkesaktiv før fødselen. Bestemmelsen om vilkårene for at far skulle få rett til fødselspenger var tidligere hjemlet i fjerde ledd. Av redigeringsmessige hensyn foreslås den flyttet til andre ledd. Det foreslås samtidig et nytt tredje ledd om at den pensjonsgivende inntekten på årsbasis må tilsvare halvparten av grunnbeløpet. Dette vilkåret fremgikk tidligere både av første og fjerde ledd. Etter omredigeringen vil vilkårene i tredje til sjuende ledd knyttes direkte til begge foreldrene.

Det foreslås inntatt en ny bokstav e i femte ledd om at tidsrom med avtjening av militær- eller siviltjeneste eller obligatorisk sivilforsvarstjeneste skal likestilles med yrkesaktivitet.

Nåværende fjerde ledd blir nytt andre ledd. Nåværende andre og tredje ledd blir nye fjerde og femte ledd. Nåværende femte og sjette ledd blir nye sjette og sjuende ledd.

Til § 14-5

Bestemmelsen gjelder beregning av fødselspenger og feriepenger av fødselspenger.

Det foreslås inntatt et nytt tredje ledd om beregningen av fødselspenger til personer som i opptjeningsperioden har utført militær- eller siviltjeneste eller obligatorisk sivilforsvarstjeneste. Det fremgår at inntektsgrunnlaget minst skal svare til en årsinntekt på tre ganger grunnbeløpet, dersom tjenesten har vart eller var ment å vare mer enn 28 dager. Forslaget er nærmere omtalt under punkt 9.3.

Nåværende tredje og fjerde ledd blir nye fjerde og femte ledd.

Til § 14-6

Bestemmelsen omhandler valg av dekningsgrad for fødselspenger. Ettersom det åpnes for at far skal kunne ta ut fødselspenger uten hensyn til om mor har opptjent rett, blir ordlyden foreslått endret slik at det fremgår at stønadsmottaker velger dekningsgrad ved stønadsperiodens begynnelse og at valget gjelder for hele stønadsperioden. Av et nytt tredje punktum fremgår det at dersom begge foreldrene mottar fødselspenger, må de velge samme dekningsgrad.

Til § 14-7

Bestemmelsen omhandler stønadsperioden for fødselspenger.

Presiseringen i femte ledd tredje punktum om at det ved utsettelse av stønadperioden i forbindelse med innleggelse i helseinstitusjon eller sykdom, ytes sykepenge så lenge institusjonsoppholdet eller sykdomstilstanden varer, foreslås sløyfet. Presiseringen kan skape et inntrykk av at bestemmelsen i seg selv gir hjemmel for ytelser etter kapittel 8. I disse situasjonene kan det dessuten også være aktuelt med ytelser etter folketrygdloven kapittel 9 om stønad ved barns sykdom.

Til § 14-8

Bestemmelsen omhandler stønadperioden for moren. Det foreslås enkelte språklige endringer i første ledd.

Til § 14-9

Bestemmelsen regulerer stønadperioden for faren.

Det foreslås inntatt en presisering i første ledd om at faren ikke kan motta fødselspenge før fødselen eller de første seks ukene etter fødselen.

Det foreslås inntatt et nytt andre ledd om at faren, når både moren og faren har opptjent rett til fødselspenge, kan ta ut fødselspenge i en stønadperiode på opptil 215 stønad dager (43 uker) med redusert dagsats eller opptil 165 stønad dager (33 uker) med full dagsats.

Det fremgår av et nytt tredje ledd at faren i situasjoner der moren ikke har opptjent rett, kan ta ut fødselspenge i en stønadperiode på opptil 195 stønad dager (39 uker) med redusert dagsats eller opptil 145 stønad dager (29 uker) med full dagsats. Det presiseres at farens stønadperiode må tas ut innenfor den maksimale stønadperioden på enten 49 eller 39 uker etter fødselen. Farens stønadperiode i situasjoner der mor ikke har opptjent rett til fødselspenge, er nærmere omtalt under punkt 8.5.

Etter fjerde ledd er det uansett en forutsetning for fars rett til å ta ut fødselspenge at mor etter fødselen går ut i arbeid, tar offentlig godkjent utdanning på heltid, tar offentlig godkjent utdanning i kombinasjon med arbeid som i sum gir heltid, på grunn av sykdom eller skade er helt avhengig av hjelp til å ta seg av barnet eller er innlagt i helseinstitusjon og ikke kan ta seg av barnet. Kravene til utdanningen er nærmere omtalt i punkt 4.3 og 5.2.

Sjuende ledd første og andre punktum regulerer beregningen av fars fødselspenge når mor arbeider deltid etter fødselen. Det fremgår at fars fødselspenge blir redusert tilsvarende reduksjonen i mors arbeidstid. Dersom mor arbeider minst 75 prosent av full arbeidstid, vil imidlertid far få fødselspenge beregnet i forhold til sin egen stillingsdel. Med full arbeidstid må det tas utgangspunkt i hva som gjelder for den aktuelle stillingen eller det aktuelle yrket. Forslaget er nærmere omtalt under punkt 3.3. Det fremgår av sjuende ledd tredje punktum at i situasjoner der far får fødselspenge etter fjerde ledd bokstavene b til e, blir fødselspengene beregnet i forhold til hans egen stillingsdel.

Presiseringen i nåværende andre ledd, andre punktum om at det ytes sykepenge til moren så lenge sykdomstilstanden eller institusjonsoppholdet varer, foreslås tatt ut av loven, ettersom moren ikke vil ha rett til sykepenge i situasjoner der hun er uten tilknytning til arbeidslivet.

Til § 14-10

Bestemmelsen omhandler fedrekvoten.

Det foreslås endringer i andre ledd som går på beregningen av fars fødselspenger. Når far tar ut fedrekvoten, får han fødselspenger beregnet i forhold til morens stillingsdel i opptjeningstiden. Dersom morens stillingsdel i opptjeningstiden har utgjort minst 75 pst. av full arbeidstid, får likevel faren fødselspenger beregnet i forhold til sin egen stillingsdel.

Hvis faren bare har rett til reduserte fødselspenger, kan han når han skal ta ut fedrekvoten velge ureduserte fødselspenger mot at fedrekvoten blir tilsvarende forkortet. Den samlede stønadperioden blir da like mye forkortet.

Til § 14-12

Det foreslås inntatt en presisering i fjerde ledd om at dersom det ytes fødselspenger til mor, utbetales engangsstønaden i den utstrekning stønaden overstiger utbetalte fødselspenger. Dette skyldes at far ikke skal få utbetalt engangsstønad, med mindre det foreligger omstendigheter som nevnt i femte og sjette ledd.

Til § 14-14

Bestemmelsen omhandler de generelle vilkårene for rett til adopsjonspenger.

Bestemmelsen foreslås endret i tråd med § 14-4, slik at det blir samme regler for adoptivfedre som for biologiske fedre. Det skal ikke lenger stilles krav om at adoptivmoren må ha vært yrkesaktiv før adopsjonen. Vilråene for farens rett til fødselspenger, foreslås flyttet fra sjette til fjerde ledd.

Det foreslås samtidig et nytt femte ledd om at den pensjonsgivende inntekten på årsbasis må tilsvare halvparten av grunnbeløpet. I någjeldende lov fremgår dette vilkåret både av tredje og sjette ledd. Etter omredigeringen vil vilråene i femte til niende ledd knyttes direkte til begge adoptivforeldrene.

Det foreslås inntatt en ny bokstav e i sjuende ledd om at tidsrom med avtjening av militær- eller siviltjeneste eller obligatorisk sivilforsvarstjeneste skal likestilles med yrkesaktivitet.

Nåværende sjette ledd blir nytt fjerde ledd. Nåværende fjerde og femte ledd blir nye sjette og sjuende ledd. Nåværende sjuende og åttende ledd blir nye åttende og niende ledd.

Til § 14-16

Bestemmelsen omhandler stønadperioden for adopsjonspenger. Det foreslås inntatt et nytt andre ledd om at stønadperioden med de begrensninger som følger av §§ 14-17 til 14-19, kan deles mellom adoptivforeldrene når begge fyller vilråene for rett til adopsjonspenger etter § 14-14. Dette har tidligere vært regulert i § 14-17 første ledd, men foreslås flyttet, slik at § 14-16 andre ledd blir en parallell til § 14-7 andre ledd.

Nåværende andre til sjette ledd blir etter dette nye tredje til sjuende ledd.

Presiseringen i nåværende fjerde ledd tredje punktum om at det ved utsettelse av stønadperioden i forbindelse med innleggelse i helseinstitusjon eller sykdom, ytes sykepenger så lenge institusjonsoppholdet eller sykdomstilstan-

den varer, foreslås sløyfet. Presiseringen kan skape et inntrykk av at bestemmelsen i seg selv gir hjemmel for ytelser etter folketrygdloven kapittel 8. I disse situasjonene kan det dessuten også være aktuelt med ytelser etter folketrygdloven kapittel 9 om stønad ved barns sykdom.

Til § 14-17

Bestemmelsen er ny og omhandler stønadsperioden for adoptivmoren. Bestemmelsen er laget etter mønster av § 14-8, stønadsperiode for moren. Ny tittel blir «stønadsperiode for adoptivmoren». Det fremgår at adoptivmoren kan motta adopsjonspenger for den del av stønadsperioden som ikke er forbeholdt faren, jf § 14-19.

I andre ledd er det presisert at adoptivmoren likevel har rett til hele stønadsperioden dersom adoptivfaren ikke har rett til adopsjonspenger, dersom hun er alene om omsorgen for barnet, eller dersom det etter § 14-19 femte til sjuende ledd er gjort unntak fra bestemmelsene om fedrekvoten. Dette var tidligere regulert i § 14-18 sjuende ledd.

Det som for øvrig er regulert i nåværende § 14-17 flyttes til ny § 14-18.

Presiseringen i nåværende tredje ledd om at det ytes sykepenger så lenge sykdomstilstanden eller institusjonsoppholdet varer, foreslås tatt ut av loven, ettersom adoptivmoren ikke vil ha rett til sykepenger i situasjoner der hun er uten tilknytning til arbeidslivet.

Til § 14-18

Bestemmelsen er ny og omhandler stønadsperioden for adoptivfaren. Gjeldende § 14-18 blir ny § 14-19.

Ny § 14-18 er laget etter mønster av § 14-9 stønadsperiode for faren og får tittelen «Stønadsperiode for adoptivfaren».

Det fremgår av første ledd at adoptivfaren kan ta ut adopsjonspenger i en stønadsperiode på opptil 245 stønadsdager (49 uker) med redusert dagsats eller opptil 195 stønadsdager (39 uker) med full dagsats i de situasjoner der både adoptivmoren og adoptivfaren har opptjent rett til adopsjonspenger.

Det fremgår av andre ledd at adoptivfaren kan ta ut adopsjonspenger i en stønadsperiode på opptil 195 stønadsdager (39 uker) med redusert dagsats eller opptil 145 stønadsdager (29 uker) med full dagsats i de situasjoner der adoptivmoren ikke har opptjent rett til adopsjonspenger. Adoptivfarens stønadsperiode må tas innenfor den totale stønadsperioden for adopsjonspenger.

Etter tredje ledd er det uansett en forutsetning for adoptivfarens rett til å ta ut adopsjonspenger at adoptivmoren etter omsorgsovertakelsen går ut i arbeid, tar offentlig godkjent utdanning på heltid, tar offentlig godkjent utdanning i kombinasjon med arbeid som i sum gir heltid, på grunn av sykdom eller skade er helt avhengig av hjelp til å ta seg av barnet eller er innlagt i helseinstitusjon og ikke kan ta seg av barnet. Kravene til utdanningen er nærmere omtalt under punkt 4.3 og 5.2.

Femte ledd regulerer beregningen av adoptivfarens adopsjonspenger når adoptivmoren arbeider deltid etter omsorgsovertakelsen. Det fremgår at adoptivfarens adopsjonspenger blir redusert tilsvarende reduksjonen i adoptivmorens arbeidstid. Dersom adoptivmoren arbeider minst 75 prosent av full

arbeidstid for den aktuelle stillingen eller yrket, vil imidlertid adoptivfaren få adopsjonspenger beregnet i forhold til sin egen stillingsdel. Forslaget er nærmere omtalt under punkt 3.3. Dersom adoptivfaren får adopsjonspenger etter tredje ledd bokstavene b til e, vil han imidlertid få adopsjonspenger beregnet ut fra sin egen stillingsdel.

Til § 14-19

Bestemmelsen som tidligere regulerte retten til sykepenger i stønadperioden for adopsjonspenger, ble opphevet ved lov 11. desember 1998 nr. 70.

Det foreslås en ny § 14-19 med tittelen «fedrekvote» som skal omhandle fedrekvoten ved adopsjon. Fedrekvoten er etter gjeldende lov regulert i § 14-18.

Første ledd i nåværende § 14-18 foreslås endret etter mønster av § 14-10. Det stilles krav om at adoptivmorens yrkesaktivitet i opptjeningstiden har svart til minst halv stilling og at adoptivfaren fyller vilkårene for rett til adopsjonspenger.

Det foreslås inntatt et nytt andre ledd som skal tilsvare § 14-10 andre ledd. Bestemmelsen skal regulere beregningen av adoptivfarens adopsjonspenger under fedrekvoten. Når adoptivfaren tar ut fedrekvoten, får han adopsjonspenger beregnet i forhold til adoptivmorens stillingsdel i opptjeningstiden. Hvis adoptivmorens stillingsdel i opptjeningstiden har utgjort minst 75 pst. av full arbeidstid, får likevel adoptivfaren adopsjonspenger beregnet i forhold til sin egen stillingsdel.

Hvis adoptivfaren bare har rett til reduserte adopsjonspenger, kan han når han tar ut fedrekvoten velge ureducerte adopsjonspenger mot at fedrekvoten blir tilsvarende forkortet. Den samlede stønadperioden blir da like mye forkortet.

Tredje til sjuende ledd tilsvarer andre til sjette ledd i gjeldende § 14-18.

Til § 14-20

Bestemmelsen omhandler engangsstønaden ved adopsjon. Ordlyden i første ledd foreslås endret slik at det fremgår at engangsstønad ytes til en kvinne som adopterer barn, men som ikke har rett til adopsjonspenger. Bestemmelsen blir dermed en parallell til § 14-12 om engangsstønad ved fødsel. Det foreslås inntatt en presisering i et nytt andre punktum om at en mann som adopterer alene, kan få utbetalt engangsstønad for hvert barn dersom han ikke har opptjent rett til adopsjonspenger. Nåværende andre punktum blir nytt tredje punktum.

Med sikte på en harmonisering av regelverket for fødsels- og adopsjonspenger, foreslås det inntatt en presisering i femte ledd av at dersom det ytes adopsjonspenger til adoptivmoren, kan det utbetales engangsstønad i den utstrekning stønaden overstiger utbetalte adopsjonspenger. Dette gjelder tilsvarende for adoptivfar som adopterer alene.

Det foreslås inntatt et nytt sjette og sjuende ledd etter mønster av § 14-12 femte og sjette ledd. Dette innebærer at det skal fremgå at dersom adoptivmoren dør, har adoptivfaren rett til engangsstønad. Det er et vilkår at han har omsorgen for barnet og at stønaden ikke allerede er utbetalt til adoptivmoren.

Om lov om endringer i lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (selvstendig opptjeningsrett til fødsels- og adopsjonspenger for fedre mv.)

Adoptivfaren skal ha rett til engangsstønad også dersom han i stønadsperioden har overtatt omsorgen for barnet med sikte på å overta foreldreansvaret alene etter barneloven kapittel 5. Retten gjelder selv om adoptivmoren har fått utbetalt engangsstønad.

Barne- og familiedepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om lov om endringer i lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (selvstendig opptjeningsrett til fødsels- og adopsjonspenger for fedre mv.).

Vi HARALD, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om endringer i lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (selvstendig opptjeningsrett til fødsels- og adopsjonspenger for fedre mv.) i samsvar med et framlagt forslag.

Tilråding fra Barne- og familiedepartementet ligger ved.

Forslag til lov om endringer i lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (selvstendig opptjeningsrett til fødsels- og adopsjonspenger for fedre mv.)

I

I lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd gjøres følgende endringer:

§ 14-4 skal lyde:

§ 14-4 *Generelle bestemmelser om fødselspenger*

Ved fødsel ytes det fødselspenger til barnets mor dersom hun har vært yrkesaktiv med pensjonsgivende inntekt (§ 3-15) i minst seks av de siste ti månedene før stønadsperioden tar til, se § 14-8 første ledd.

For at faren skal ha rett til fødselspenger, må han ha vært yrkesaktiv med pensjonsgivende inntekt i minst seks av de siste ti månedene før hans stønadsperiode tar til, se § 14-9.

Den pensjonsgivende inntekten må på årsbasis svare til minst halvparten av grunnbeløpet.

Likestilt med yrkesaktivitet er tidsrom da det er gitt en ytelse til livsopphold i form av dagpenger under arbeidsløshet etter kapittel 4, sykepenger etter kapittel 8 eller stønad ved barns sykdom m.m. etter kapittel 9, eller enten fødselspenger, svangerskapspenger eller adopsjonspenger etter kapitlet her.

Likestilt med yrkesaktivitet er også tidsrom med

- a) lønn fra arbeidsgiver under permisjon i forbindelse med videre- og etterutdanning,
- b) ventelønn etter lov av 4. mars 1983 nr. 3 om statens tjenestemenn m.m. § 13 nr. 6,
- c) vartpenger etter lov av 28. juli 1949 nr. 26 om Statens Pensjonskasse § 24 tredje ledd,
- d) løpende etterlønn fra arbeidsgiver,
- e) *avtjening av militær- eller siviltjeneste eller obligatorisk sivilforsvarstjeneste.*

Det er et vilkår for rett til fødselspenger at vedkommende ikke er i arbeid. Ved delvis fravær fra arbeidet ytes det graderte fødselspenger, se også §§ 14-21 til 14-28.

Det er et vilkår for rett til fødselspenger etter fødselen at vedkommende har omsorgen for barnet. For moren gjelder likevel ikke dette vilkåret i de første 30 stønadsdagene (6 ukene) etter fødselen.

Om lov om endringer i lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (selvstendig opptjeningsrett til fødsels- og adopsjonspenger for fedre mv.)

§ 14-5 tredje ledd skal lyde:

Til et medlem som avtjener militær- eller siviltjeneste eller obligatorisk sivilforsvarstjeneste i opptjeningstiden etter § 14-4, skal inntektsgrunnlaget minst svare til en årsinntekt på tre ganger grunnbeløpet, dersom tjenesten har vart eller var ment å vare mer enn 28 dager.

Nåværende tredje og fjerde ledd blir nye fjerde og femte ledd.

§ 14-6 skal lyde:

§ 14-6 *Dekningsgrad for fødselspenger*

Fødselspenger blir utbetalt enten med full dagsats eller med 80 pst. av full dagsats med tilsvarende forlengelse av stønadperioden. Stønadsmottaker velger dekningsgrad ved stønadperiodens begynnelse, og valget gjelder for hele stønadperioden. Dersom begge foreldrene mottar fødselspenger, må de velge samme dekningsgrad.

§ 14-7 fjerde og femte ledd skal lyde:

Stønadperioden regnes sammenhengende fra det tidspunktet perioden begynner å løpe, se §§14-8 og 14-9. Den gjenværende del av stønadperioden kan likevel utsettes når den som mottar fødselspenger har lovbestemt ferie. Når ferien er slutt, må den gjenværende del av stønadperioden tas umiddelbart.

Etter fødselen kan stønadperioden utsettes også dersom den som mottar fødselspenger eller barnet er innlagt i helseinstitusjon. Stønadperioden kan utsettes også i andre særlige tilfeller når den som mottar fødselspenger er for syk til å ta seg av barnet.

§ 14-8 første ledd skal lyde:

Stønadperioden regnes tidligst fra 12 uker (60 stønadsdager) før fødselen. *Moren kan senest påbegynne stønadperioden tre uker (15 stønadsdager) før fødselen.* Dette gjelder uavhengig av om det er valgt utbetaling av fødselspenger med full dagsats eller med 80 pst. av full dagsats, se § 14-6. Stønadperioden etter fødsel utgjør maksimalt *245 stønadsdager (49 uker) med redusert dagsats eller 195 stønadsdager (39 uker) med full dagsats, se § 14-6.* Dersom moren tar en del av stønadperioden i tidsrommet mellom 12 og tre uker før fødselen, blir stønadperioden etter fødselen tilsvarende kortere.

§ 14-9 skal lyde:

§ 14-9 *Stønadperiode for faren*

Faren kan ikke motta fødselspenger før fødselen eller i de første seks ukene etter fødselen, se § 14-8 første og andre ledd.

Når både moren og faren har opptjent rett til fødselspenger, kan faren ta ut fødselspenger i en stønadperiode på opptil 215 stønadsdager (43 uker) med redusert dagsats eller opptil 165 stønadsdager (33 uker) med full dagsats, se § 14-6.

Om lov om endringer i lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (selvstendig opptjeningsrett til fødsels- og adopsjonspenger for fedre mv.)

Når moren ikke har opptjent rett til fødselspenger, kan faren ta ut fødselspenger i en stønadperiode på opptil 195 stønadsdager (39 uker) med redusert dagsats eller opptil 145 stønadsdager (29 uker) med full dagsats, se § 14-6. Farens stønadperiode må tas ut innenfor den maksimale stønadperioden etter fødselen, se § 14-8 første ledd fjerde punktum.

Faren har rett til fødselspenger bare dersom moren etter fødselen

- a) går ut i arbeid,*
- b) tar offentlig godkjent utdanning på heltid,*
- c) tar offentlig godkjent utdanning i kombinasjon med arbeid som i sum gir heltid,*
- d) på grunn av sykdom eller skade er helt avhengig av hjelp til å ta seg av barnet,*
- e) er innlagt i helseinstitusjon og ikke kan ta seg av barnet.*

Farens rett etter fjerdeledd bokstavene *d* og *e* gjelder også i de første seks ukene etter fødselen.

Dersom moren mottar graderte fødselspenger, kan det ytes graderte fødselspenger til faren i samme tidsrom, se § 14-4 sjette ledd. Farens fødselspenger kan da ikke utgjøre en større del av full ytelse enn tilsvarende morens stillingsdel.

*Dersom moren arbeider deltid etter fødselen, blir farens fødselspenger redusert tilsvarende reduksjonen i morens arbeidstid. Utgjør morens stillingsdel minst 75 pst. av full arbeidstid, får likevel faren fødselspenger beregnet i forhold til sin egen stillingsdel. Får faren fødselspenger etter fjerde ledd bokstavene *b* til *e*, blir fødselspengene beregnet i forhold til hans egen stillingsdel.*

Hvis moren dør, har faren rett til fødselspenger for den gjenværende del av stønadperioden. Det samme gjelder når faren har overtatt omsorgen for barnet med sikte på å overta foreldreansvaret alene etter barneloven kapittel 5. Faren har rett til fødselspenger etter dette leddet *selv om han har overtatt omsorgen i løpet av de første seks ukene etter fødselen.*

§ 14-10 andre til fjerde ledd skal lyde:

Når faren tar ut fedrekvoten, får han fødselspenger beregnet i forhold til morens stillingsdel i opptjeningstiden. Dersom morens stillingsdel har utgjort minst 75 pst. av full arbeidstid, får likevel faren fødselspenger beregnet i forhold til sin egen stillingsdel. Hvis faren bare har rett til reduserte fødselspenger, kan han velge ureduserte fødselspenger mot at fedrekvoten blir tilsvarende forkortet. Den samlede stønadperioden blir da like mye forkortet.

Faren kan ta ut fedrekvoten uten hensyn til om vilkårene i § 14-9 fjerde ledd bokstavene *a* til *ø* er oppfylt.

Fedrekvoten kan benyttes helt ut samtidig med at moren mottar graderte fødselspenger på opptil 50 pst. etter § 14-4 sjetteledd eller etter bestemmelsene om tidskonto i §§ 14-21 til 14-28.

§ 14-12 fjerde ledd skal lyde:

Dersom det ytes fødselspenger til mor, utbetales engangsstønaden i den utstrekning stønaden overstiger utbetalte fødselspenger.

§ 14-14 skal lyde:

Om lov om endringer i lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (selvstendig opptjeningsrett til fødsels- og adopsjonspenger for fedre mv.)

§ 14-14 *Generelle bestemmelser om adopsjonspenger*

Ved adopsjon av barn under 15 år ytes det adopsjonspenger. Adopsjon av ektefellens barn gir ikke rett til adopsjonspenger.

Adopsjonspenger ytes også til person som har foreldreansvar når den andre av foreldrene dør, eller får tildelt foreldreansvaret i medhold av barneloven §§ 36 og 37, såfremt vedkommende har hatt mindre samvær enn tilsvarende barneloven § 44 a andre ledd.

Når ektefeller adopterer sammen, ytes det adopsjonspenger til adoptivmoren dersom hun har vært yrkesaktiv med pensjonsgivende inntekt (§ 3-15) i minst seks av de siste ti månedene før stønadsperioden tar til, se §§ 14-16 *fjerde ledd og 14-17*.

For at adoptivfaren skal ha rett til adopsjonspenger, må han ha vært yrkesaktiv med pensjonsgivende inntekt i minst seks av de siste ti månedene før hans stønadsperiode tar til, se § 14-18.

Den pensjonsgivende inntekten må på årsbasis svare til minst halvparten av grunnbeløpet.

Likestilt med yrkesaktivitet er tidsrom da det er gitt en ytelse til livsopphold i form av dagpenger under arbeidsløshet etter kapittel 4, sykepenger etter kapittel 8 eller stønad ved barns sykdom m.m. etter kapittel 9, eller enten fødselspenger, svangerskapspenger eller adopsjonspenger etter kapitlet her.

Likestilt med yrkesaktivitet er også tidsrom med

- a) lønn fra arbeidsgiver under permisjon i forbindelse med videre- og etterutdanning,
- b) ventelønn etter lov av 4. mars 1983 nr. 3 om statens tjenestemenn m.m. § 13 nr. 6,
- c) vartpenger etter lov av 28. juli 1949 nr. 26 om Statens Pensjonskasse § 24 tredje ledd,
- d) løpende etterlønn fra arbeidsgiver,
- e) *avtjening av militær- eller siviltjeneste eller obligatorisk sivilforsvarstjeneste.*

Det er et vilkår for rett til adopsjonspenger at vedkommende har omsorgen for barnet og ikke er i arbeid. Ved delvis fravær fra arbeidet ytes det graderte adopsjonspenger, se også §§ 14-21 til 14-28.

Til et medlem i trygden som adopterer alene, ytes det adopsjonspenger dersom vedkommende fyller vilkårene i denne paragrafen.

§ 14-16 andre ledd skal lyde:

Med de begrensninger som følger av §§ 14-17 til 14-19 kan stønadsperioden deles mellom adoptivforeldrene når begge fyller vilkårene for rett til adopsjonspenger etter § 14-14.

Nåværende andre til sjetten ledd blir nye tredje til sjuende ledd.

§ 14-16 fjerde og femte ledd skal lyde:

Stønadsperioden regnes sammenhengende fra det tidspunktet adoptivforeldrene overtar omsorgen for barnet, se §§ 14-17 og 14-18. Den gjenværende del av stønadsperioden kan likevel utsettes når den som mottar adopsjonspenger, har lovbestemt ferie. Når ferien er slutt, må den gjenværende del av stønadsperioden tas umiddelbart.

Om lov om endringer i lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (selvstendig opptjeningsrett til fødsels- og adopsjonspenger for fedre mv.)

Dersom barnet eller den av adoptivforeldrene som mottar adopsjonspenger er innlagt i helseinstitusjon, kan den gjenværende del av stønadperioden utsettes. Stønadperioden kan utsettes også i andre særlige tilfeller når den som mottar adopsjonspenger, er for syk til å ta seg av barnet.

§ 14-17 skal lyde:

§ 14-17 Stønadperiode for adoptivmoren

Til adoptivmoren ytes det adopsjonspenger for den del av stønadperioden som ikke er forbeholdt adoptivfaren, se § 14-19.

Adoptivmoren har likevel rett til hele stønadperioden

- a) når adoptivfaren ikke har rett til adopsjonspenger*
- b) når adoptivmoren er alene om omsorgen for barnet*
- c) når det etter § 14-19 femte til sjuende ledd er gjort unntak fra bestemmelsene om fedrekvoten.*

§ 14-18 skal lyde:

§ 14-18 Stønadperiode for adoptivfaren

Når både adoptivmoren og adoptivfaren har opptjent rett til adopsjonspenger, kan adoptivfaren ta ut adopsjonspenger i en stønadperiode på opptil 245 stønadsdager (49 uker) med redusert dagsats eller opptil 195 stønadsdager (39 uker) med full dagsats, se § 14-6.

Når adoptivmoren ikke har opptjent rett til adopsjonspenger, kan adoptivfaren ta ut adopsjonspenger i en stønadperiode på opptil 195 stønadsdager (39 uker) med redusert dagsats eller opptil 145 stønadsdager (29 uker) med full dagsats, se § 14-6. Adoptivfarens stønadperiode må tas ut innenfor den totale stønadperioden for adopsjonspenger, se § 14-16.

Adoptivfaren har rett til adopsjonspenger bare dersom adoptivmoren etter omsorgsovertakelsen

- a) går ut i arbeid,*
- b) tar offentlig godkjent utdanning på heltid,*
- c) tar offentlig godkjent utdanning i kombinasjon med arbeid, som i sum gir heltid,*
- d) på grunn av sykdom eller skade er helt avhengig av hjelp til å ta seg av barnet,*
- e) er innlagt i helseinstitusjon og ikke kan ta seg av barnet.*

Dersom adoptivmoren mottar graderte adopsjonspenger, kan det ytes graderte adopsjonspenger til adoptivfaren i samme tidsrom, se § 14-14 åttende ledd. Adoptivfarens adopsjonspenger kan da ikke utgjøre en større del av full ytelse enn tilsvarende adoptivmorens stillingsdel.

Dersom adoptivmoren arbeider deltid etter omsorgsovertakelsen, blir adoptivfarens adopsjonspenger redusert tilsvarende reduksjonen i adoptivmorens arbeidstid. Utgjør adoptivmorens stillingsdel minst 75 pst. av full arbeidstid, får likevel adoptivfaren adopsjonspenger beregnet i forhold til sin egen stillingsdel. Får adoptivfaren adopsjonspenger etter tredje ledd bokstavene b til e, blir adopsjonspengene beregnet i forhold til hans egen stillingsdel.

Hvis adoptivmoren dør, har adoptivfaren rett til adopsjonspenger for den gjenværende del av stønadperioden. Det samme gjelder når adoptivfaren har

Om lov om endringer i lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (selvstendig opptjeningsrett til fødsels- og adopsjonspenger for fedre mv.)

overtatt omsorgen for barnet med sikte på å overta foreldreansvaret alene etter barneloven kapittel 5.

§ 14-19 skal lyde:

§ 14-19 *Fedrekvote*

Dersom adoptivmorens yrkesaktivitet i opptjeningstiden har svart til minst halv stilling og adoptivfaren fyller vilkårene for rett til adopsjonspenger, er 20 stønadsdager (4 uker) av stønadsperioden forbeholdt adoptivfaren (fedrekvote). Hvis adoptivfaren helt eller delvis lar være å ta ut fedrekvoten, blir stønadsperioden tilsvarende kortere.

Når adoptivfaren tar ut fedrekvoten, får han adopsjonspenger beregnet i forhold til adoptivmorens stillingsdel i opptjeningstiden. Dersom adoptivmorens stillingsdel har utgjort minst 75 pst. av full arbeidstid, får likevel adoptivfaren adopsjonspenger beregnet i forhold til sin egen stillingsdel. Hvis adoptivfaren bare har rett til reduserte adopsjonspenger, kan han velge ureducerte adopsjonspenger mot at fedrekvoten blir tilsvarende forkortet. Den samlede stønadsperioden blir da like mye forkortet.

Adoptivfaren kan ta ut fedrekvoten uten hensyn til om vilkårene i § 14-18 tredje ledd bokstavene a til e er oppfylt.

Fedrekvoten kan benyttes helt ut samtidig med at adoptivmoren mottar graderte fødselspenger på opptil 50 pst. etter § 14-14 *åttende ledd* eller etter bestemmelsene om tidskonto i §§ 14-21 til 14-28.

Det kan gjøres unntak fra bestemmelsene i første ledd

- a) dersom sykdom gjør det urimelig å kreve at fedrekvoten blir benyttet,
- b) dersom adoptivfaren har vært arbeidsløs og begynner i arbeid i løpet av de siste seks månedene av *adoptivmorens* permisjonstid,
- c) dersom adoptivfaren er arbeidstaker og i forbindelse med sitt arbeidsforhold har langvarig opphold i utlandet som gjør det vanskelig å komme hjem for å ta ut fedrekvoten,
- d) dersom adoptivfaren er selvstendig næringsdrivende i en mindre virksomhet, eneaksjonær e. l., og det kan godtgjøres at uttak av fedrekvoten vil medføre betydelige økonomiske problemer,
- e) dersom adoptivfaren har et uregelmessig arbeidsforhold og det kan godtgjøres at uttak av fedrekvoten vil skape betydelige problemer i forhold til arbeidet. Yrker med skiftordninger eller sesongsvingninger gir alene ikke grunn til unntak.

For å få rett til unntak etter *femte* ledd må det godtgjøres at uttak av fedrekvoten vil gi urimelige utslag.

Selv om ingen av vilkårene i *femte* ledd bokstavene a til e er oppfylt, kan det i helt spesielle tilfeller gjøres unntak fra bestemmelsene i første ledd dersom uforutsette hendinger gjør det urimelig å kreve uttak av fedrekvoten.

§ 14-20 første ledd skal lyde:

Til *kvinner* som adopterer barn under 15 år, men ikke har rett til adopsjonspenger, ytes det engangsstønad for hvert barn. Til *mann* som adopterer alene, ytes det engangsstønad for hvert barn dersom han ikke har rett til adopsjonspenger. Adopsjon av ektefellens barn gir ikke rett til engangsstønad.

Om lov om endringer i lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (selvstendig opptjeningsrett til fødsels- og adopsjonspenger for fedre mv.)

§ 14-20 femte ledd og nytt sjette og sjuende ledd skal lyde:

Dersom det ytes adopsjonspenger *til adoptivmoren*, utbetales engangsstønaden i den utstrekning stønaden overstiger utbetalte adopsjonspenger. *Dette gjelder tilsvarende for adoptivfar som adopterer alene.*

Dersom adoptivmoren dør, har adoptivfaren rett til engangsstønad. Det er et vilkår at han har overtatt omsorgen for barnet og at stønaden ikke allerede er utbetalt til adoptivmoren.

Adoptivfaren har rett til engangsstønad også dersom han i stønadsperioden har overtatt omsorgen for barnet med sikte på å overta foreldreansvaret alene etter barneloven kapittel 5. Retten gjelder selv om adoptivmoren har fått utbetalt engangsstønad.

II

Ikraftsetting.

Denne loven trer i kraft 1. juli 2000.

Loven gjelder for tilfeller der fødselen eller omsorgsovertakelsen ved adopsjon finner sted tidligst 1. juli 2000.

